

Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa

UVOD

Onog trenutka kad sam sjela napisati uvod ovog seminarskog rada mojim su mislima prostrujale dvije priče.

Prva mi se previše duboko usadila u sjećanje da je se ne bih sjetila: 'Kako sam a mes heures¹ pjesnik, napisao sam madrigal o njenim trepavicama crnim kao ćađa, o njenim blijedosivim bezizražajnim očima, o pet asimetrićnih pjega na njenom prćastom nosiću i o bjelićastim maljama na njenim opaljenim grudima...U haremu što sam ga bio sam podigao bio sam moćan, zadovoljan Turćin koji navlaš, slobodno, potpuno svjestan svoje slobode, odgađa ćas kad će izvoljeti uistinu obljubiti svoju najmlađu i najkrhkiju robinjicu.²

Druga je otrprike izgledala ovako: '...ušaó u lift sa djecom A i B , te od B, stare 7 godina, u cilju zadovoljenja svog spolnog nagona, zatražio da mu priđe, te nakon što mu je prišla kleknuo i poćeo je dirati po spolovilu preko trenirke, rekao joj da se skine, što je ona u strahu i učinila, te ju dirao po spolovilu, nakon ćega joj je kremom namazao spolovilo, da bi joj u spolovilo ugurao štapić, nakon ćega je izašaó iz lifta na – katu zgrade'³

Svaka je izgledala grozno na svoj naćin, jer sam znala pozadinu jedne i druge. Svaka je imala istinske ųrtve. I poćinitelje. U nijednoj od njih dvije nije bilo pobjednika. Ćemu sve to?

Moųda ovi primjeri nisu najbolji. No, oni, njihovi glavni akteri, zasigurno svakodnevno pune novinske stupce, zatvore i psihijatrijske bolnice. Ali, oni pune i srca svojih bliųnjih.

Upravo zato, ova je Glava, glava XIV. Kaznenog zakona, u meni pobudila toliku paųnju. U isto vrijeme u meni se sakupio uųas na ljude koji su sposobni poćiniti takva

¹ U dokolici.

² Vladimir Nabokov: 'Lolita'

³ Ćinjenićni opis iz presude Općinskog suda u Zagrebu.

djela ali i osjećaj za ljude koji postaju žrtve. A posebno ako su to djeca. Jer, postati žrtva bezobzirnog silovatelja nimalo nije lako. Pogotovo ako ga okolina prihvaća jedino i samo kao svog poštovanog člana iz tko zna kojeg razloga. Biti roditeljem djeteta iz druge priče- više je nego užasno. Nositi te osjećaje čitav život zasigurno znači biti svjestan svih, ali baš svih, najgorih ljudskih osobina. Ali nositi ih u sebi sa osmjehom na licu osjećaj je od kojeg se koža ježi.

I zato 'ti' moraju biti prijavljeni. 'Ti' moraju pred lice pravde. I 'ti', što ljudi države u čije ime se presude izriču žele, moraju biti osuđeni. I zato 'ti' moraju biti uklonjeni s naših ulica, trgova, dječjih igrališta, kazalište i uopće iz naših života. Oni moraju biti daleko. Tada smo i mi sigurniji.

No, pitanje je koliko smo svi zajedno i sretniji. Jer, svi bolovi, strahovi i poniženja što ih je žrtva proživjela, ostaju. Oni nigdje ne odlaze. Ostaju kao pečati na sudbinama koje ih nose čitav život. S osmjehom na licu i suzom na duši.

Ali što je s ovom prvom pričom? Nema li i taj čovjek pravo osjećati bezbrižnu i od svih predrasuda lišenu ljubav kakvu i mi osjećamo? Jer, nama tu ljubav nitko ne zabranjuje. Ne uskraćuje. Mi nađemo srodnu dušu ili ne, a oni svoju srodnu dušu mogu naći jedino sa posljedicom- bezdušnom borbom protiv njih i njihovih osjećaja. Mi sa tom srodnom dušom dijelimo sve, šćemo pod ruku ulicom, gledamo zalaze sunca i sve se to čini normalnim i uobičajenim. I baš nam nitko tu ljubav ne brani. Njihovi zalazi sunca, šetnje ulicom, i dijeljenja svega što im u životu nešto znači- ostaju samo u mašti. Jer pretvaranjem svega u stvarnost- čeka ih jedna okrutna stvarnost. Stvarnost koja ne preza pred tim da im oduzme i uništi sve ono do čega im je stalo. Njihovu ljubav koju im je takvu stvoriteljica priroda podarila. I tada ostaju sami. Jer, stvoriteljica je stvorila više 'onih drugih'.

I tako se pitanja i misli vrte u krug. I jedna se misao nastavlja na drugu i čine nepregledni niz u potrazi za odgovorima i objašnjenjima, a njih nema. Ili?

Zato sam krenula u istraživanje.

Cijelim se radom kao prilog provlače podaci Jutarnjeg i Večernjeg lista koji su prikupljeni tijekom mjeseca studenog 2003. i od početka travnja do kraja kolovoza 2004. godine. Ti podaci su poslužili kao izvori za istraživanje. Rezultati se nalaze iza zaključka.

UZROCI DELINKVENTNOG PONAŠANJA KOJE DOVODI DO OSTVARENJA KAZNENIH DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I ĆUDOREĐA

Što je povodom počinjenja ovih kaznenih djela? Koje su dobi ljudi koje čine ovakva djela čak i djeci? Ovo su samo neka od pitanja koja se mogu postaviti prije nego se uopće ide dublje u razmatranje problematike kaznenih djela protiv spolne slobode i ćudoređa.

Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, posebice silovanja, simptomi su nezdravog društva. Najčešće se ova kaznena djela događaju u prilikama kad se radi o mladim počiniteljima koji svoje prijatelje žele impresionirati gubitkom djevičanstva ili se radi o starijim počiniteljima koje navodi mnogo čimbenika na takvo ponašanje.

Neki su teoretičari koji se usko bave ovim područjem⁴ mišljenja da je silovanje seksualan akt. No, silovanje nije samo to.

U mnogim kulturama ono se smatra 'zločinom protiv žrtvina supruga ' budući da je većina žrtava ženskoga spola. Odmah valja napomenuti da zbog silovanja dolazi do znatnih posljedica po zdravlje (i psihičko i fizičko). U prvom je to redu mogućnost smanjenja reproduktivne moći kod žena zbog ozljeda, a ako ostane trudna teško joj je pronaći osobu koja bi je u daljnjem životu sa tim djetetom prihvatila, može izgubiti i stalnog partnera jer on može postaviti pitanje (u slučaju njezine trudnoće) da li je dijete njegovo. Osim toga žrtva često ne spava, ne jede, i ne može se usredotočiti na posao. Često pati i od PTSP-a.

Uvelike se u razjašnjenju uzroka takovog ponašanja koristi i poštuje Darwinova perspektiva prirodne selekcije. Pri razjašnjenju činjenja seksualnih delikata po ovoj teoriji ljudi uče sve. Od navika jedenja do govorenja stranih jezika i ostalih vještina.

⁴ THORNHILL R. i PALMER T. CRAIG: 'WHY MEN RAPE', The Sciences, January/ February 2000.- dalje: Why men rape

Seksualne navike također se uče. Jednako tako i navike da se siluje ili da se počini bilo kakav drugi zločin iz sfere seksualnih delikata.

Suprotno tome, sociobiolozi ističu da je učeno ponašanje rezultat psiholoških prilagodbi koje evoluiraju kroz dugo vremena. Te prilagodbe sadržavaju i genetsku komponentu i utjecaj okoline.

Znanstvenici⁵ smatraju da je Darwinova teorija najjača znanstvena teorija koju je moguće primjeniti na sva živa bića. Upravo se spolni život čovjeka smatra najkompliciranijim od svih živih bića i to iz razloga što ga muškarci i žene percipiraju drugačije. Uloge muškaraca i žena u reprodukciji znatno se razlikuju od uloga ostalih jedinki živih bića (muškog i ženskog spola), ali i međusobno. Dok žena uz maksimalan trud može na svijet donijeti tek nekoliko djece, muškarac može imati (sa minimalnim trudom) mnogo djece. Upravo ovu razliku znanstvenici smatraju ključnom u razumijevanju razlikovanja između spolova.

Razlike između muškarca i žena spominju se kod mnogobrojnih autora⁶. Smatra se da kad jedan spol u nečemu osjeti seksualnu žudnju drugi može osjetiti u istom trenutku strah, nevoljkost... Osim toga, muškarci, također mogu različito poimati pravo, pristanak, silu...

U istom se, već navedenom djelu spominje i zanimljiv slučaj shvaćanja jedne neimenovane sutkinje iz anglosaksonskog pravnog kruga vezano uz oslobađanje silovatelja. O njenom viđenju 'abrazija vagine još uvijek ne znači da je došlo do silovanja – tu je silu žrtva mogla i htjeti⁷.

Antropolog Donald Symons sa University of California, Santa Barbara, nakon svog znanstvenog istraživanja donio je zanimljiv zaključak : ' ljudi bez obzira gdje se nalazili seks razumiju kao 'nešto što žene imaju i muškarci žele'⁸.

Bez obzira na sve, muškarci su jedini od svih jedinki živih bića muškoga spola dužni potrošiti većinu energije zavodeći i osiguravajući minimum (pa čak i maksimum)

⁵ Randy Thornhill je biolog, a Craig T. Palmer je antropolog. Izvor- Ibid.

⁶ Stephen J. Schulhofer (1998) Unwanted sex – The Culture of Intimidation and the Failure of Law, Harvard University press, Cambridge (Massachusetts), London (England) – dalje: Unwanted sex

⁷ Ibid.

⁸ Op. cit.

egzistencije ali i sigurnosti svoga seksualnog objekta. Žene izabiru. Muškarci simetričnih strana tijela njima su privlačniji. Vjerojatno zato jer ta simetrija upućuje i na zdravlje dotične osobe. Osim fizičke ljepote muškarci se nastoje ženama svidjeti time što pobjeđuju u svim situacijama u kojima se sukobe (fizički ili verbalno) sa ostalim muškarcima.

U okviru ovakvih socijalnih razmatranja, silovanje postaje samo još jedan način kako muškarac dolazi do objekta svoje žudnje.

☞ Kako pokazuju rezultati koje prezentira Bureau of Justice Statistics, US Department of Justice, kad su u pitanju djeca kao žrtve seksualnih delikata, svi procesuirani i zatvoreni zlostavljači bili su u prosjeku pet godina stariji nego delinkventi koji su za žrtve imali odrasle osobe. Njih 25 % bilo je starije od 40 godina. Od 4300 zlostavljača koji su 1994. godine pušteni iz zatvora 3.3 % ih je u roku 3 godine počinilo novi seksualni delikt na štetu maloljetne osobe pa su zatvoreni. P prvi puta je zatvoreno njih 60 % jer su zlostavljali djecu mlađu od 13 godina. Na žalost niti u našoj zemlji trend počinjenja takvih delikata nije ništa puno bolji. Delikventi koji bivaju pušteni iz pritvora da se brane sa slobode, često, iako se protiv njih vodi postupak, šeću u blizini dječjih igrališta pa policija i pravosuđe nemaju drugog izbora no zadržati takve osobe što je duže moguće (u zakonskim okvirima) u pritvoru.

Važan je program koji bi mlade ljude, kako navode autori teksta ' Zašto ljudi siluju' Randy Thornhill i Craig T. Palmer, prije no što polože vozački ispit, educirao o kontroli njihovih seksualnih poriva. On bi mladim ljudima pružio mogućnost učenja Darwinove teorije koja je razlog njihovog razmišljanja da uska ženska bluza znači poziv na seksualni odnos ili da sama činjenica što oni takav odnos žele ne znači da i ona dama sa kojom su te večeri u društvu i sama to želi.

Program bi trebao 'usaditi' svom polazniku uvjerenje da nema razloga silovati ili počiniti bilo koji seksualni delikt te mu detaljno opisati sankcije za eventualno počinjenje takvih djela.

Žrtve, a uglavnom su to žene, trebale bi proći jednako tako svojevrsnu edukaciju. Tome uvelike koriste brošure i ostali pisani materijali koji sugeriraju kako izbjeći silovanje i ostala djela iz skupine seksualnih delikata.

Jedan od njih je i 'Savjetnik za djevojke' autorice Miriam Stoppard koja savjetuje⁹:

KAKO IZBJEĆI SILOVANJE NA ULICI	KAKO IZBJEĆI SILOVANJE KOD KUĆE
-noću ne šetati sama	-opremite vrata i prozore čvrstim bravama
-ako se već i treba šetati ne zalaziti u problematične dijelove grada i četvrti poznate po razbojstvima	-montirajte na vrata 'špijunku'
-izbjegavati loše osvijetljene ulice, uske prolaze, pusta ili pošumljena područja	-osigurajte vrata i čvrstim lancem
-ako vam se čini da vas netko slijedi, prijeđite na sredinu ceste i počnite bježati do prve osvijetljene kuće i zatraži pomoć	-nemojte nikada otvarati vrata muškarcu koji se izdaje da je tu po službenoj dužnosti, a da niste provjerili njegov identitet

Kad je, pak, o pedofiliji riječ policajci, pravnici i liječnici govore da su pedofiliji skloni najčešće muškarci (2/3 heteroseksualne sklonosti). Oni počinju prilaziti djeci koja izgledaju usamljeno, depresivno ili su pak, ljuta na svoje roditelje. Budući da do pojave pedofilije dolazi sa otprilike 20 godina počinitelji lako prilaze djeci laskanjem i darovima.

Kako navodi stručni časopis¹⁰ 20 % žena i 10 % muškaraca prije puberteta na neki su način seksualno dodirivani od strane odraslih (članova uže i dalje obitelji i nepoznatih). Zašto? Isti izvor navodi da sklonost ka pedofiliji postoji i prije rođenja te su genetski uvjetovane. Veliku ulogu u svemu imaju i muški hormoni, no nije uočena bilo kakva mogućnost poremećaja hormona. Istraživanjem se došlo i do spoznaje da utječu i abnormalnosti na mozgu. Kod jednog pedofila zamijećeno je da je 'ljubav prema djeci' počeo pokazivati tek onda kad mu se na mozgu počeo razvijati tumor.

Rizične skupine (da postanu pedofili) su ljudi koji su i sami bili emocionalno ali i fizički zlostavljani u djetinjstvu, oni koji su trpjeli stalne sukobe u obitelji, ali i oni koji su u

⁹ STOPPARD MIRIAM: SAVJETNIK ZA DJEVOJKE, Mladost, Zagreb, 1990.- dalje: Savjetnik za djevojke

¹⁰ HARVARD MENTAL HEALTH LETTER, volume 20, number 7 for January 2004.-dalje:Harvard mental...

djetinjoj dobi imali probleme sa ponašanjem. Većina pritvorenih i zatvorenih seksualnih delinkvenata bilo je zlostavljano u djetinjstvu (prema studiji ¹¹ iz 2003. godine čak njih 12 % od 200 osuđenih).

Problemom porasta seksualne delinkvencije javnost je zgrožena. Prvi interes te iste javnosti je osuditi delinkventa i zaštititi se. No, tom istom osuđenom počinitelju valjalo bi i pomoći. U tu svrhu koriste se mnogi načini liječenja, a ponajviše terapija ponašanja kojom bi oni naučili kontrolirati se mijenjanjem svojih očekivanja, stavova i ponašanja.

ŠTO RODITELJI MOGU REĆI DJECI KAKO BI IH ZAŠTITILI OD NAPADA PEDOFILA
-ne davati osobne podatke (adresu, broj telefona, e-mail...)
-nikad se ne sretati nasamo s onim koga je upoznalo 'online'
-ne prilaziti jako blizu autu koji se zaustavio da bi iz njega nešto pitali
-ne prihvaćati vožnju nepoznatih
-dijete mora reći roditelju o svakome tko ga je bezrazložno dodirivao (a to plaši i zbunjuje) kao i kad ga je netko molio da šuti o poljupcu ili dodiru
-ako se išta dogodi dijete neće biti kažnjeno od bilo koje strane ako roditelja upozna sa tim

POREMEĆAJI SEKSUALNOSTI U SFERI KAŽNJIVOSTI I IZVAN NJE

Seksualni život ljudi najčešće se kreće u fiziološki prirodnim granicama te se proživljava u dopuštenim, odobrenim te uobičajenim načinima. No, povijest i sadašnjost ljudske spolnosti poznaju i one slučajeve ponašanja koji se ne uklapaju u ove okvire.

Kako navode neki autori¹² svaki čovjek prolazi kroz:

¹¹ Ibid.

¹² prof. dr. sc. Dragica Kozarić-Kovačić u poglavlju Psihijatrijski aspekti seksualnosti u knjizi 'Forenzička psihijatrija' (Kozarić-Kovačić, Grubišić-Ilić, Grozdanić, MUP RH, Zagreb, 1998.) – dalje: Forenzička psihijatrija

- proces biološkog seksualnog identiteta koji je određen biološkim obilježjima (nasljedna kromosomska i hormonalna obilježja, unutarnji i vanjske primarne i sekundarne spolne oznake)
- proces psihičkog seksualnog identiteta koji se oblikuje tijekom odgoja i razvoja djeteta te koji je posljedica identifikacije s odgovarajućim spolom
- proces oblikovanja seksualne uloge koji se odvija u vrijeme cijelog psihosocijalnog razvoja pojedinca (od rođenja do pune zrelosti).

Kad govorimo o seksualnim nastranostima tada se u prvom redu pod nastranostima smatraju seksualni poremećaji koje pak, X. međunarodna klasifikacija bolesti i poremećaja, u svom poglavlju Poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih, dijeli na poremećaje uloge spola ili spolnog identiteta (transseksualizam, transvestitizam, poremećaj uloge u djetinjstvu); poremećaje seksualne sklonosti ili parafilije; psihološke poremećaje i poremećaje ponašanja povezane sa seksualnim razvojem.

No, svako vrijeme nosi posebnosti pa se ne može u svako vrijeme govoriti o istim nastranostima. U prvom redu to se tiče posebno homoseksualizma kojem u ovom radu neće biti govora.

Upravo u ovim drugim, nenormalnim i neuobičajenim okvirima, kreću se patološke pojave spolnog života- parafilije (para- mimo uobičajene seksualne aktivnosti, philia- nešto što privlači osobu).

Parafilije se odnose na neljudske objekte, patnju ili ponižavanje osobe ili njezinog partnera, djecu ili druge osobe koje to ne žele. Radi se isključivo o snažnim seksualnim maštanjima i potrebama koje kod mnogo osoba kod kojih se parafilija javlja prelaze u djelo. Što se kaznenog gonjenja tiče vrlo se često gone pedofilija, sadizam, ozljeđivanje kod mazohizma. Podaci istraživanja¹³ govore da među parafilnim osobama pretežu muškarci, a kad je riječ posebno o parafilijskoj pornografiji – 50% osoba koje su tome sklone je oženjeno.

Kako bi se u potpunosti shvatilo sva ona ponašanja što čine biće kaznenih djela protiv spolne slobode i ćudoređa, u prvom bi redu valjalo dobro upoznati sve oblike zastranjenja koja se najčešće pojavljuju u spolnom životu ljudi.

¹³ Ibid. str. 191.

Većina tih nastranosti ne ulazi u zonu kažnjivosti, a neke od njih se i sankcioniraju vrlo oštro. Kao primjer, pedofilija. No, o njoj nešto kasnije.

Gerontofilija znači ljubav prema starijim osobama. Iza ove riječi ljubav, sakriva se zapravo nešto više- nekontroliran poriv za seksualnim odnosom sa starijom osobom. Kako znanstvenici prikazuju, ovaj je poriv jači u mlađih žena nego muškaraca. Kad taj poriv postane stalni i trajni i kad se objekt tog poriva mijenja, nastaje seksualno zastranjenje.

Gerontofilija se javlja i u sudskoj praksi sudova. Kako navode neki suci, prepričavajući slučajeve iz sudske prakse: 'Sudovi su prihvaćali pravnu kvalifikaciju, da se radi o kaznenom djelu silovanja koje je ostvareno na naročito ponižavajući način, osobito ako su žrtve silovanja bile starije osobe, a počinitelj je osim vaginalnog odnosa počinio i felacio ili analni odnos. Tako se u odluci Vrhovnog suda navodi da je silovanje ostvareno na naročito ponižavajući način kad je optuženik nakon dovršene prisilne obljube, oštećenici, starici od 68 godina stavio svoje spolovilo u njezin anus'¹⁴.

Nekrofilima se smatraju osobe koje doživljavaju seksualno uzbuđenje pogledom na leš, grljenjem i ljubljenjem leša, snošajem iznad leša te u rasijecanju trbuha leša s orgazmom ili ejakulacijom u trbušnu šupljinu leša. Nekad nastoje sa tim lešom i imati spolni odnos. Radi se isključivo o osobama koje su teški psihopati ili teško duševno bolesne osobe.

Iako sama činjenica općenja sa lešom izaziva iznimno jako zgražanje, pa čak i gađenje- takvi su se događaji zbili u povijesti i kao takvi su i registrirani. Mnogi znanstvenici su uvjerenja da je takvo ponašanje bilo karakteristično za razdoblje kad su iz grobova bili kradeni leševi kako bi se na njima učila anatomija, a uz to su, najčešće muškarci, uzimali i tijela lijepih mladih žena i nad njima orgijali.

Što se pak forenzičkog značaja ove nastranosti tiče valja istaći da je to jedina nastranost kod koje osoba ne može imati poslovnu sposobnost.

¹⁴ Garačić Ana, Kazneno djelo silovanja

Fetišizam označava postizanje seksualnog zadovoljstva samim opažanjem dijelova tijela ili odjeće te drugih predmeta seksualnog objekta. Pored ove nastranosti postoji i tzv. antifetišizam koji ima suprotno 'djelovanje'. Tako sve što fetišistu privlači, antifetišistu odbija.

Fetišizam se u sferi kaznenog prava najčešće pojavljuje tako što dolazi do krađe određenih predmeta, nasilnog odvajanja dijelova tijela (pramen kose, uvojak...). Zbog ovakovog ponašanja česte su provale i provalne krađe.

Zoofilija je naklonost prema životinjama. U mnogim zemljama progoni se radi zaštite javnog morala. Prilikom sudsko-medicinskog vještačenja, koje služi u svrhu utvrđivanja krivnje, na osobi se tijekom pregleda traga za izmetom i dlakama životinja ukoliko se radi o muškarcu, za spermom životinje i ozljedama spolnih organa kod žena. Pregledom životinje traga se samo za ljudskom spermom.

Sadizam se najčešće javlja kod osoba kod kojih do spolnog zadovoljenja dolazi fizičkim i psihičkim mučenjem spolnog partnera. Dosta se često u sudskoj praksi pojavljuje sadističko ubojstvo i sadističko silovanje. Što se ubojstva tiče do usmrćenja dolazi neposredno prije orgazma, za vrijeme i odmah poslije njega. Sadist nanosi uvijek slične rane i ozljede žrtvi, no ovo valja razlikovati od ubojstva nakon silovanja. Jako teški delinkventi-sadisti često odsijecaju dijelove tijela, peku ih, kuhaju i jedu. Vrlo često dolazi do kombiniranja sa drugim vrstama nastranosti.

Mazohističke pak osobe svoje zadovoljstvo nalaze u trpljenju, te se u trenutku otkrivanja djela one ne žale bilo na psihičke ili fizičke boli. Mazohizam često uključuje silovanje, vezivanje, bičevanje, rezanje, ubadanje, puzanje, lajanje, uzbuđivanje oduzimanjem kisika (vezanje omči oko vrata, pritisak, upotreba vrećica) te često završava smrću.

Spolno zadovoljstvo ekshibicionista se ostvaruje razgolićenjem spolnih organa pred seksualno željenom osobom. Najčešće se izvodi na javnim mjestima. Razlika ekshibicionizma i uobičajenog otkrivanja i isticanja tih dijelova tijela je u tome što kod ovog posljednjeg takvo ponašanje ima tek značaj nadražaja, a kod ekshibicionista dolazi do ostvarenja seksualnog zadovoljstva.

Kad se pak govori o transvestitizmu, riječ je o osobama koje se preoblače u odijelo suprotnoga spola. To je ponašanje praćeno jakim seksualnim maštanjima i masturbacijom do orgazma.

Voajerstvo je svako ponašanje kod kojeg se seksualno uzbuđenje postiže promatranjem svlačenja ili nagog tijela druge osobe na skriven način. Pojavljuje se uglavnom prije 15. godine života.

PEDOFILIJA

Pedofilijom se smatra svaka seksualna sklonost odraslog prema djeci (ispod navršene 13. godine života). Da bi se radilo o osobama sa pedofilnim sklonostima valja ispuniti osnovni kriterij, a to je da moraju biti stariji od 16 godina i barem pet godina starije od djeteta.

No, svatko sa seksualnim fantazijama prema djeci i nije pedofil. Kako navodi Gordana Buljan- Flander pravim se pedofilima smatraju osobe koje: 'zaista vole djecu, fiziološki reagiraju na njih (dobivaju erekciju), ne mogu svoje seksualne potrebe zadovoljiti u normalnom heteroseksualnom odnosu i često koriste drogu ili alkohol da se oslobode inhibicija.'¹⁵

Pedofili se seksualno zadovoljavaju tako što se djeca uglavnom igraju njihovim spolnim organima, a do seksualnog kontakta dolazi samo kod onih pedofila koji su usmjereni na stariju djecu. Uglavnom nisu nasilni. Mogu imati seksualne odnose sa odraslim ženama. Velika je mogućnost njihove impotencije. Za počinjena djela govore da ona nisu ništa loše za žrtvu. Stajališta su da djecu uče o seksualnom odrastanju ili im nude svojim ponašanjem ugodu. No, žrtve zasigurno ne misle tako.

Kod djece koja su bespomoćna prilikom seksualnog zlostavljanja, prema istraživanjima psihologa¹⁶ dolazi do fizičkih i emocionalnih znakova koji ukazuju na to da su oni seksualno zlostavljani. Fizički znakovi su: genitalne infekcije, ozljede na grudima, bradavicama i ispod trbuha, ozljede u genitalnom ili analnom području, krvarenja, modrice, bolovi pri mokrenju, česte upale grla uz poteškoće gutanja i

¹⁵ Večernji list, 10. kolovoza 2004., strana 21.

¹⁶ mr.sc.Gordana Buljan-Flander, prof. psiholog, Poliklinika za zaštitu djece

osjećaj gušenja, česte psihosomatske smetnje (glavobolje i bolovi u trbuhu), menstrualne smetnje, trudnoća, iznenadno gubljenje i dobivanje tjelesne težine, često tuširanje, defenzivan govor tijela, skrivanje, pokrivanje, pokušaj djeteta da bude nevidljivo, oblačenje koje puno otkriva ili 'naslage' odjeće danju i noću te zgužvana odjeća u školi.

Kad je, pak, riječ o emocionalnim znakovima može se govoriti o ljutnji, tjeskobi, bespomoćnosti, strahu od odlaska kući nakon škole, strahu od mraka i odlaska u krevet, strahu od zatvorenih vrata, kupaonice, tuša i sobe sa samo jednim vratima, izoliranosti, sramu, krivnji, strahu od fizičkog kontakta (posebno oko područja genitalija), strahu od određenih osoba, plaču, depresiji, konfuziji i osjećaju izdaje.

Osim toga, kako navodi isti izvor, dolazi i do značajnih znakova u socijalnom ponašanju kao što su konfuzija uloga u obitelji, dijete odbija ili moli da ne ostane s određenom osobom, mokrenje u krevet, tepanje, cuclanje palca, žele znati sve što će se dalje događati, noćne more, povučenost ili hiperaktivnost ...

👉 MITOVI I ČINJENICE O SEKSUALNOM ZLOSTAVLJANJU¹⁷

MITOVI	ČINJENICE
- zlostavljači su djeci nepoznati ljudi	- 80%-90% zlostavljača su djeci poznate osobe
- seksualno su zlostavljani tinejdžeri koji sebe - znaju zaštititi	- seksualno su zlostavljana djeca svih dobnih skupina, preko 1/3 žrtava su djeca do 5 godina
- djeca često lažu lažu o seksualnom zlostavljanju	- djeca najčešće nemaju iskustvo ni vokabular da bi točno opisali seksualnu aktivnost odraslih; ne lažu s namjerom da si stvore problem

¹⁷ Kozarić-Kovačić D. (urednica): MEDICINSKI I PRAVNI MEHANIZMI ZA ZAŠTITU DJECE OD ZLOUPORABE SREDSTAVA OVISNOSTI I ZLOSTAVLJANJA, Odjel za psihijatriju i Nacionalni centar za psihotraumu (KB Dubrava) u suranji sa UNICEF – Ured za Hrvatsku, Zagreb 2001. godina, tekst G. Buljan – Flander: Seksualno zlostavljano dijete str. 91. – 94.
i mr.sc. G. Buljan Flander i prof Iva Prvčić: Zlostavljanje djece, Zagreb 2000. – brošura

- incestuozni dostavljači zlostavljaju djecu samo u vlastitoj obitelji	- ispitivanja pokazuju da 50% incestuoznih zlostavljača zlostavlja djecu i izvan svojih obitelji
- ako zlostavljač ne koristi silu, znači da je dijete dobrovoljno sudjelovalo u seksualnoj aktivnosti	- zlostavljač koristi verbalne prijetnje kako bi dijete naveo na seksualnu aktivnost, dijete nije u stanju dati zreli pristanak na seksualnu aktivnost
- seksualni zlostavljači su mentalno poremećeni; homoseksualci ili mentalno retardirani	- većina seksualnih zlostavljača funkcionira izvanredno u mnogim područjima života, heteroseksualci su i normalnog intelektualnog mehanizma
- svi zlostavljači su muškarci	- zlostavljači su oba spola
- zlostavljači su bijelci, srednje klase, urednog IQ-a	- zlostavljači dolaze iz svih klasa, svih rasa i svih IQ-a
- zlostavljanje je motivirano seksualnom potrebom	- seks nije primarna motivacija zlostavljanja, već agresija i izražavanje moći
- zlostavljanje je najčešće iznenadno	- zlostavljanje je planirano
- seksualno zlostavljačko ponašanje prestaje sazrijevanjem	- podaci govore da 50% adolescenata zlostavljača postaju odrasli zlostavljači

📞 ISTRAŽIVANJE-uzorak: 1501 mlada osoba sa kojom je anketa, koja je trajala pola sata, rađena telefonskim putem od kolovoza 1999. godine do veljače 2000. godine¹⁸

19 % mladih (10-17 godina)	U bliskoj prošlosti dobilo je internetom ponudu za to da sudjeluju u seksualnim aktivnostima ili da svoje iskustvo podjele sa drugima
25 % tih mladih	Bilo je jako uzrujano tim porukama na internetu te u isto vrijeme i dosta uplašeno

¹⁸ Istraživanje su proveli David Finkelhor, Janis Wolak i Kimberly Mitchell iz Children Research Center na Sveučilištu u New Hampshireu. Izvor: 'Online Victimization: A Report on the Nation's Youth', U.S. Newswire, 8. lipnja 2000.- dalje: Online Victimization

25 % mladih	Izloženo neželjenom pornografskom materijalu putem interneta u prethodnih godinu dana
-------------	---

PRIKAZ BROJA PRIJAVLJENIH SPOLNIH DELIKATA POČINJENIH NA ŠTETU DJECE ZA RAZDOBLJE OD 1990. DO 1999. GODINE

U Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1990. do 1999. godine prema podacima MUP-a RH prijavljeno je 786 spolnih delikata (od toga kod 37 spolnih delikata počinitelj je ostao nepoznat) počinjenih na štetu 769 mališana (do 14 godina) od strane 882 počinitelja. Evo podataka:

GODINA	B R O J P R I J A V L J E N I H S P O L N I H D E L I K A T A	B R O J P R I J A V L J E N I H P O Č I N I T E L J A	B R O J O Š T E Ć E N I H O S O B A
1990.	36	40	34
1991.	23	26	31
1992.	31	40	29
1993.	38	39	36
1994.	87	92	81
1995.	63	71	62
1996.	89	104	95
1997.	72	97	78
1998.	140	144	119
1999.	207	229	204
Ukupno	786	882	769

Kao što se iz ove tablice može vidjeti većina počinitelja ulazi u krug osoba koje su poznate svojim žrtvama. Većina zlostavljača poznatih djeci dolazi iz kruga obitelji, susjedstva, kao i šire rodbine. Upravo najteža kategorija zlostavljača su roditelji djeteta. To su roditelji koji zloupotrebljavaju alkohol i droge, koji su i sami bili seksualno zlostavljani u djetinjstvu, koji se voajerski ponašaju spram djeteta, izlažu

dijete pornografiji ili seksualno stimulirajućim slikama, koji potiču dijete na promiskuitetne radnje, koji slobodno razgovaraju o seksualnim temama s djetetom i onih koji su skloni činjenju ostalih kaznenih djela. No, da li će do pojave seksualnog zlostavljanja njihove djece od njih samo doći ili ne, ne ovisi samo o tome da li su i sami bili seksualno zlostavljani u djetinjstvu. Nije redoviti slučaj da roditelji koji su u djetinjstvu zlostavljani, postanu zlostavljači. Većina njih, dapače, ponaša se vrlo zaštitnički prema svojoj djeci kako ona ne bi doživjela sve ono što su oni sami prošli.

Seksualno zlostavljanje djece doći će u veću izglednost ukoliko su sami roditelji bili zlostavljani dugi niz godina od svojih roditelja. Jer, zlostavljanje u obitelji traje najduže i ostavlja najdublje posljedice. Ono je za žrtvu najteže. Ono se otkriva najkasnije.

No, kako se ne bi dobio dojam da su zlostavljači samo unutar obitelji, valja napomenuti i da postoje slučajevi kad se žrtva i počinitelj poznaju iz nekog drugog razloga. Kao što primjeri iz sudske prakse pokazuju, najčešće se radi o odnosu susjedstva, odnosu pacijent-liječnik, učenik- učitelj...

Jako rijetko djeci prilaze oni koje ona prvi puta vide.

KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I ĆUDOREĐA PREMA POZITIVNIM PROPISIMA REPUBLIKE HRVATSKE

POJAVNI OBLICI

Prema Kaznenom zakonu Republike Hrvatske od 1. siječnja 1998. godine seksualne delikte u Glavi 14. naziva se kaznenim djelima protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa.

Tu ubrajamo: silovanje, (čl. 188.), spolni odnošaj s nemoćnom osobom (čl. 189.), prisilu na spolni odnošaj (čl.190.), spolni odnošaj zlouporabom položaja (čl.191.), spolni odnošaj s djetetom (čl. 192.), bludne radnje (čl.193.), zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnom osobom (čl. 194.), podvođenje (čl.195.), iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju (čl. 196.), upoznavanje djece s pornografijom (čl. 197.) i rodoskrnuće (čl. 198.).

U usporedbi sa hrvatskim pravosuđem i zakonodavstvom zemlje anglosaksonskog kruga, među kojima se ističe Engleska, svoje su seksualne delikte uvrstile u poseban propis – Sex Offences Act . Osim njega tu je i Criminal Justice Act iz 1988. godine kojim je prvi puta u povijesti te države kazнено gonjeno posjedovanje 'neprirodnih' fotografija sa djecom. Odluka Doma lordova R.v Brown iz 1993. godine kriminalizirala je sadomazohizam time što je pristanak seksualnog partnera smatrala nedovoljnom obranom za zatvorsku kaznu za izazivanje tjelesnih ozljeda. Ta odluka važna je jer ju je podržao i Europski sud za ljudska prava. Nadalje, Dom lordova je odlukom R. v R. iz 1991. godine rekao i to da nema 'imuniteta' supruga koji siluju svoje supruge što je inače tradicionalno bio ustaljeno. Novost je i odredba od Sex Offences Act iz 1993. godine po kojoj čak i dječaci od 10 godina mogu biti optuženi za silovanje (potvrdio je to i slučaj iz lipnja 1990. godine kad je dječak imao 10, a njegova žrtva 8 godina) . Crime Sentences Act iz 1997. godine, pak, predviđa doživotni zatvor za drugi veliki napad seksualnog nasilja. Prema Sex Offenders Act iz iste godine određeno je da će postojati registar seksualnih delikvenata koji se u popularnom govoru naziva i ' pedofilskim registrom'. Njime se prate sve osuđene i optužene osobe za seksualne delikte. Prati se njihovo kretanje, a podatke o tim osobama (apsolutno sve) mogu dobiti svi zainteresirani (roditelji, odgajatelji, predstavnici škola...).

KRIVNJA

Kazneni zakon predviđa kažnjavanje za postupanje s namjerom da se počini kazнено djelo osim kad je njime propisano i kažnjavanje za nehaj. Počinitelj kaznenog djela postupa ili s izravnom ili s neizravnom namjerom. Ukoliko postupa s izravnom namjerom tada je svjestan svog djela i hoće počinjenje tog djela. Ukoliko postupa sa neizravnom namjerom tada je svjestan da može počiniti djelo pa na to pristaje. No, i počinjenje sa nehajem dijeli se na počinjenje sa svjesnim ili nesvjesnim nehajem. Ukoliko postupa sa svjesnim nehajem počinitelj je svjestan da može počiniti djelo, no smatra lakomisleno da se to neće dogoditi ili da će to moći spriječiti. Počinitelj postupa

sa nesvjesnim nehajem onda kad nije svjestan da može počiniti djelo iako je bio dužan prema okolnostima i prema osobnim svojstvima te mogao biti svjestan te mogućnosti.

Sagledavajući kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa teško se može govoriti o postupanju sa nesvjesnim nehajem. Kad je, pak, riječ o svjesnom nehaju moguće je toleriranje mogućnosti počinjenja djela prilikom čega bi počinitelj postupao sa svjesnim nehajem.

Kao oblik krivnje, za kvalificiranu okolnost kod kaznenog djela silovanja, traži se uvijek namjera. Ona koja može biti izravna ili neizravna. Ako je počinitelj ostvario više kvalificiranih oblika kaznenog djela istodobno, nemoguće je govoriti o stjecaju. Tada se ta činjenica može uzeti samo kao otegotna okolnost.

Kod kaznenog djela silovanja, tako, osnovno kazneno djelo silovanja smatra se težim ako je počinitelj izazvao počinjenjem djela i težu posljedicu. Tada djelo postoji samo onda ako je počinitelj u odnosu na težu posljedicu postupao iz nehaja. No, kad bi i u odnosu na težu posljedicu počinitelj postupao s namjerom radilo bi se o stjecaju kaznenog djela silovanja i odgovarajućeg kaznenog djela protiv života i tijela¹⁹.

U slučaju ostvarenja dva kvalificirajuća oblika silovanja utvrđuju se oba, a drugi se može cijeliti samo kao otegotna okolnost prilikom odlučivanja o kazni.

PRIMJER IZ SUDSKE PRAKSE²⁰:

Dvojici počinitelja stavljeno je na teret ostvarenje jednog kvalificiranog oblika kaznenog djela silovanja jer su oštećenicu uporabom sile prisilili na spolni odnošaj, kojom prigodom je ostvareno više odnošaja od strane više počinitelja, a osim toga oštećenica je uz više tjelesnih ozljeda, zadobila i jednu tešku tjelesnu ozljedu u vidu prijeloma nosnih kostiju s pomakom. Ovdje se radi o jednom kvalificiranom obliku silovanja iz članka 188. stavka 2. KZ, za koji se kao oblik krivnje traži namjera, a kako su počinitelji oštećenici zadali i jednu tešku tjelesnu ozljedu oni odgovaraju i za težu posljedicu koja

¹⁹ Kazneni zakon navodi slijedeće kategorije kaznenih djela protiv života i tijela: ubojstvo, teško ubojstvo, ubojstvo na mah, ćedomorstvo, usmrćenje na zahtjev, prouzročenje smrti iz nehaja, sudjelovanje u samoubojstvu, protupravni prekid trudnoće, tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda, tjelesna ozljeda na mah, tjelesna ozljeda iz nehaja, sudjelovanje u tučnjavi, nepružanje pomoći, napuštanje nemoćne osobe.

²⁰ Garačić A.: Kazneno djelo silovanja

je iz osnovnog kaznenog djela silovanja proistekla (članak 188. stavak 3. KZ), s tim da se za težu posljedicu kao oblik krivnje traži jedino i isključivo nehaj. U koliko bi se teža posljedica imala pripisati namjeri počinitelja ne bi se radilo o kaznenom djelu kvalificiranom težom posljedicom, već bi se radilo o stjecaju, u konkretnom slučaju kvalificiranog oblika djela iz članka 188. stavak 2. KZ (jer je istom prigodom prema istoj žrtvi ostvareno više spolnih odnošaja) i teške tjelesne ozljede.

U svakom slučaju valja stajati pri uvjerenju da ova kaznena djela bivaju počinjena sa namjerom jer se u činjeničnom opisu kaznenog djela spominje prisila, organiziranje djela, zlouporaba položaja za njegovo počinjenje...

Važniji, ako ne i najvažniji elementi ovih djela su prisila i prijetnja. Zakon ih izrijekom navodi u činjeničnom opisu djela silovanja (u stavku 1), prisile na spolni odnošaj (u stavku 1), spolnog odnošaja sa djetetom (u stavku 2 se navodi riječ 'nasilni'), podvođenja (u stavku 2).

☞ Anglosaksonsko pravo, prema pravnici Catharine MacKinnon, ilustrativno opisuje prisilu i pristanak na seksualni odnos: 'granica životne dobi ispod koje se smatra da su djevojčice u nemogućnosti dati svoj pristanak, bez obzira što ne rekle, predstavlja stanje seksualne razvijenosti što se, zapravo, kod žena nikada ne može točno utvrditi. U pravilu one nikad ne mogu jedan dan reći 'ne' da bi već drugi dan rekle da i obrnuto. Pravo formalno zabranjuje svaki seksualni odnos u smislu silovanja, a pristanak smatra irelevantnim s obzirom na nemoćnost žrtve. Dobna granica ne igra veliku ulogu u davanju pristanka.'

Sama sila ili prijetnja, bez obzira na vrstu te sile ili prijetnje, isključuje mogućnost vjerovanja da je žrtva htjela da dođe do kontakta nje i počinitelja ili drugim riječima, da je bila 'lišena mogućnosti da stvori i ostvari volju'²¹. Počinitelj može djelovati na žrtvu tako što će neposredno tu silu i prijetnju uperiti na život i tijelo žrtve ili to učiniti

²¹ Horvatić Ž. (1997), Novo hrvatsko kazneno pravo, Organizator, Zagreb, strana 129.-dalje: Novo hrvatsko kazneno pravo

vjerojatnim. Tu se najviše govori o psihičkoj prisili koja kod mnogih žrtava biva jačom no što je to slučaj sa fizičkom. Prijetnjom se to zlo kojim će počinitelj utjecati na žrtvu stavlja tek u izgled s ciljem da se tom prijetnjom ostvari kazneno djelo.

Pravo zahtjeva pristanak, zabranjuje silu i nastoji sve psihičke i fizičke strahove svesti u okvire zakonskog reguliranja. Jedino što pravo nikad ne kaže ili kaže u nedovoljnom opsegu jest definicija pojma pristanka, prisile i razumnog straha. Bilo da se radi o hrvatskom pravu i uopće kontinentalnom pravu, bilo da se radi o anglosaksonskom pravu.

STATISTIČKI PODACI RAZLIČITOG PONAŠANJA MUŠKARACA I ŽENA KAD JE RIJEČ O SITUACIJAMA KOJE MOGU ZAVRŠITI SILOVANJEM²²

radnja	muškarci	žene	neizjašnjeni
ne odlaze u klubove i barove sami navečer	5%	68%	95% muš. 32% žena
ne odlaze u opasne dijelove grada	8%	47%	92% muš. 53% žena
nikad ne odlaze niti u svoje susjedstvo po mraku	3%	25%	97% muš. 75% žena
ne odlaze u kino po mraku	32%	75%	68% muš. 25% žena
radije se voze nego pješake jer se boje mraka	80%	20%	žena
	podataka		

Optuženik je, prema činjeničnom opisu iz optužnice 'prisilio oštećenicu da usprkos njezinom protivljenju i gađenju stavi u usta njegov spolni organ, što je ona i učinila bojeći se za svog sina starog šest godina koji je sve vrijeme plakao. Ista odluka donesena je i u situaciji kada je optuženik svezao oštećenicu, a kad se ona uspjela osloboditi izudarao je šakama po tijelu da je nakratko izgubila svijest, kroz koje vrijeme ju je skinuo i silovao, a zatim uz prijetnju da će joj odsjeći prste od nje zahtijevao da ga oralno zadovolji, a kad je oštećenica tako stisnula usnice da to nije mogao učiniti

²² Op. cit.

ejakulirao po njenom licu. Sud je presudio da je silovanje počinjeno na osobito ponižavajući način i u situaciji kada je optuženik bolesnu oštećenicu (nepokretnu) dok je ležala na krevetu prisilio na obljubu, a zatim je primio rukama čvrsto za glavu, stavio svoj spolni organ u njena usta i ejakulirao.²³

Iz svega iznesenog, proizlazi da mora postojati svijest počinitelja o tome da svojim ponašanjem svlada otpor kod žrtve. Počiniteljeva svijest o stanju nemoći žrtve te korištenju te nemoći radi ostvarenja djela mora postojati.

Policija i sudstvo često podilaze počiniteljima ovih kaznenih djela odbijajući vjerovati da je ženino 'ne' zaista značilo ne. No, problem je zapravo u činjenici da se često odjeća u koju je žrtva bila odjevena, ali i ponašanje žrtve, jednako kao i žrtvin prijašnji (nekad promiskuitetni) način života uzima kao olakotna okolnost u presuđivanju o krivnji.

No, postoje i oni suci koji u svom suđenju spremno prihvaćaju žrtvino 'ne' najčešće kao znak slabijeg spola koji nije mogao biti dovoljno jak da se odupre počinitelju. Često se dokaz fizičke prisile nad žrtvom smatra dovoljnim kako bi se odlučilo o tome da nije bilo istinskog pristanka. Čak i onda kad je nedostatak pristanka jasan i svima je jasno da žrtva nije pristala da bude seksualno sa počiniteljem, silovanje je počinjeno onda kad je počinitelj primijenio silu.

Znajući da postoji eksplicitna i implicitna prijetnja smatra se da mora u sebi svaka prisila sadržavati rizik da će doći do fizičkog ozljeđivanja žrtve kako bi se smatrala odlučujućom. Ovakvo mišljenje zauzeli su suci u anglosaksonskoj praksi.

Za razliku od djela silovanja, postoje i ona djela kod kojih uopće ne treba primijeniti silu ili prijetnju jer žrtva nije u mogućnosti pružiti potrebni otpor kako bi od sebe otklonila počinitelja. Kod tih djela nije potrebno prema žrtvi djelovati bilo kakvim oblikom sile ili prijetnje. Radi se o kaznenom djelu spolnog odnošaja sa nemoćnom osobom.

Kad se pak govori o kaznenim djelima spolnog odnošaja sa djetetom i spolnog odnošaja sa maloljetnom osobom, nehajno je počinjenje djela potrebno isključiti jer

²³ Garačić A.:Kazneno djelo silovanja

se radi o ovisnosti žrtve u odnosu na počinitelja. Sve i kad bi žrtva tražila ili aktivno sudjelovala u spolnog odnošaja.

Što se tiče krivnje kod počinjenja kaznenog djela zadovoljenja pohote pred djetetom ili maloljetnom osobom bitno je da počinitelj zna da dijete ili maloljetna osoba vidi te radnje. Ukoliko počinitelj ne zna da je dijete nazočno i da vidi te radnje, ako dijete spava ili je ono u nemogućnosti shvatiti te radnje, činjenje takvih radnji neće biti kažnjivo.

ZAKONSKI OPIS KAZNENIH DJELA

SILOVANJE

Zasigurno najveću pažnju u ovoj glavi Kaznenog zakona zaokuplja kazneno djelo silovanja²⁴. Stoljećima se o silovanju govori više ili manje, no ono postoji otkad je i ljudskoga roda.

—
Silovanje- čl. 188. KZ-a

- (1) Tko drugu osobu uporabom sile ili prijetnje da će izravno napasti na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od jedne od deset godina.
- (2) Tko počini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, kaznit će se kaznom zakona najmanje tri godine.

²⁴ Prema istraživanju o zastupljenosti kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa u 'Jutarnjem listu' i 'Večernjem listu', u razdoblju od 1. do 30. studenoga 2003. i od 1. travnja do 26. kolovoza 2004. godine silovanje je u prosjeku bilo zastupljeno sa 3 teksta dok su ostala djela u tromesečju bila zastupljena eventualno s jednim tekstom.

- (3) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena smrt silovane osobe, ili je teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno, ili je silovana ženska osoba ostala trudna, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.
- (4) Ako su kaznenim djelom iz stavka 2. ovoga članka prouzročene posljedice iz stavka 3. ovoga članka, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godine.
- (5) Ako počinitelj živi u bračnoj zajednici s osobom protiv koje je kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno, kazneni postupak pokreće se povodom prijedloga.

—
 Žrtve, za razliku od počinitelja, na silovanje ne gledaju kao na spolni odnos već na nj gledaju kao na nasilje koje počinitelj vrši nad njima. Ovu postavku podupiru i statistički podaci dobiveni u znanstvene svrhe prije desetak godina. Naime, znanstvenici Koss, Dinero, Seibel i Cox proveli su 1988. godine istraživanje koristeći zakonsku definiciju silovanja u SAD-u i dobili slijedeće podatke²⁵:

POSTOTAK	ODNOS ŽRTVE I POČINITELJA
55,0 % silovanja	Počinitelji su stranci
27,7 % silovanja	Počinitelji su osobe koje su žrtvi poznate ali sa njima nisu u romantičnoj vezi
18,3 % silovanja	Počinitelji su sa žrtvama u romantičnoj vezi

Ono na što se seksualni delinkventi pozivaju jest motivacija. No, razlike između počinitelja i njihovih motivacija su velike.

Tako 'oni o silovanju govore kroz svoju motivaciju...i promatračev zaključak mogao bi biti jedino da je u pravilu svaki silovatelj motiviran različitim faktorima u različitim vremenima. Najlakše bi bilo reći da je silovanje motivirano pogledom na spolnost ili na

²⁵ Buss D., Malamuth N. (eds) (1996), Sex, Power, Conflict: Evolutionary and Feminist Perspectives: 'Is Rape Sex or Violence? Conceptual Issues and Implications', New York: Oxford University Press, strana 122.- dalje: Is Rape...

nasilje ili bilo kojim drugim faktorom. No, ujedno, to bi bilo i prejednostavno tumačenje.²⁶

U Krivičnom zakonu Republike Hrvatske silovanje je bilo opisano u čl. 79., a mogao ga je ostvariti počinitelj koji je žensku osobu s kojom nije živio u bračnoj zajednici uporabom sile ili prijetnjom da će neposredno napasti na njezin život ili tijelo, ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, prinudio na obljubu. Kvalificirani oblik kaznenog djela je mogao postojati ukoliko je nastupila teška tjelesna povreda ili smrt ženske osobe. Jednako tako i u slučaju kad je istom prilikom izvršeno više silovanja od strane više osoba ili je djelo ostvareno na naročito okrutan ili naročito ponižavajući način.

U novom Kaznenom zakonu koji se primjenjuje od 1. siječnja 1998. godine, radnju kaznenog djela silovanja se mijenja, pa sama radnja silovanja obuhvaća i sve spolne radnje koje se sa spolnim odnošajem mogu izjednačiti. Kazneno djelo silovanja ima svoj osnovni oblik koji je opisan u stavku 1. članka 188. KZ. Kvalificirani oblici su opisani u stavicima 2., 3., 4., 5. i 6. istoga članka.

Novi je kazneni zakon iz 1998. godine omogućio da i počinitelj i žrtva budu muškarac i žena. Za razliku od njega, dotadašnji je Zakon izričito navodio da se u ulozi žrtve može naći isključivo ženska osoba, a u ulozi počinitelja isključivo muška. Ovaj je novi zakon izjednačio i bračnu i izvanbračnu zajednicu.

Sve od početka normiranja društvenih odnosa pa i u 17. stoljeću kada je u Engleskoj Sir Matthew Hale napisao: 'Suprug ne može biti kriv za silovanje počinjeno prema svojoj supruzi. U njezinom bračnom ugovoru postoji i pristanak na takve radnje,²⁷ smatrano je da suprug ima pravo imati spolni odnos sa svojom suprugom čak i onda kad ona to ne želi. U današnjem svijetu ideje se moderniziraju pa tako suprug može biti optužen i osuđen za silovanje svoje supruge. Tim modernim idejama pridružila se i Republika Hrvatska svojim Kaznenim zakonom.

²⁶ Ibid.

²⁷ Bruce M. King, Cameron J. Camp, Ann M. Downey (1991), Human Sexuality Today, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1991. – dalje: Human sexuality

Što se samog bića kaznenog djela tiče, uz dotadašnju formulaciju da se kazneno djelo silovanja smatra dovršenim samim spajanjem vanjskih spolnih organa, dodaje se i nova da do silovanja dolazi već samim početkom prodiranja muškog spolnog organa u ženski.

IZ SUDSKE PRAKSE:

' Kazneno djelo silovanja iz čl. 188. st.1.KZ dovršeno je s početkom prodiranja muškog spolnog organa u ženski (spoj spolovila osoba različitog spola), dakle nije potrebno potpuno uvlačenje muškog spolnog organa u ženski spolni organ, nije dovoljan ni puki doticaj tih organa.'²⁸

Najbitnije kod kaznenog djela silovanja, a da bi ga se odijelilo od bludne radnje jest penetracija ili prodiranje muškog spolnoga organa u spolni organ druge osobe, no, i sam početak prodiranja ili spajanje spolnih organa (coniuncti membrorum).

O silovanju se ne može govoriti kad dolazi samo do doticanja spolnih organa.

U zakonski opis kaznenog djela ušla je i nova formulacija 'sa spolnim odnošajem izjednačena spolna radnja '.

Na veliku žalost, zakonodavac nije u Zakonu definirao radnje izjednačene sa spolnim odnošajem. Odgovor na to pitanje, prema svemu sudeći trebala bi dati sudska praksa. No, kako zakonodavac nije definirao niti bludne radnje, praktičarima se ne daje baš jednostavan zadatak.

Medicinska enciklopedija,²⁹ coitus ili spolni snošaj u širem smislu opisuje kao svaki spolni čin pri kojem muškarac uvodi erigirani penis u neku tjelesnu šupljinu svog ženskog ili muškog seksualnog partnera i tamo izvodi snošajne kretnje.

²⁸ Izbor odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Zagreb, 2002, svezak 2, odluka Vs, I Kž 411/01 od 6. ožujka 2002. godine.

²⁹ Medicinska enciklopedija, Dopunski svezak, Zagreb, 1974

Neki praktičari³⁰ radnju izjednačenu sa spolnim odnošajem smatraju 'svakom penetracijom erigiranog penisa u analni ili oralni otvor žrtve, bez obzira na spol, koja je usmjerena na zadovoljavanje spolnoga nagona'.

Radilo se o tome da se obuhvate 'ostale imisije koje služe zadovoljenju spolnog nagona, a slične su imisiji iz koitusa'³¹. U prvom redu ovdje se mislilo na coitus per anum, immissio in os i cunilingus. Uz sve 'uobičajene' načine zadovoljenja spolnog nagona u koje već citirani autor³² ubraja uvlačenje muškog spolovila u tuđa usta, imisiju jezika in vaginam ili per anum kod lezbijskih parova te uvlačenje predmeta kojima se nadomješta muško spolovilo, u svakom slučaju ne smije se izostaviti sve druge mogućnosti. Tu valja spomenuti i slučajeve kad do imisije ne dolazi, ali se one događaju u svrhu zadovoljenja spolnog nagona. Na primjer, spominje se i 'ejakulacija sperme izravno u usta neke osobe bez uvlačenja spolovila u usta'³³. Modernim shvaćanjem ljudske seksualnosti 'kriminalna zona silovanja znatno je proširena'³⁴

Immissio in os, uvlačenje muškog spolnog organa u usta žrtve, predstavlja sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju. No, ukoliko se pojavi uz još neki oblik zadovoljenja spolnog nagona koji sam za sebe predstavlja kazneno djelo, tada immissio in os predstavlja otegotnu okolnost.

IZ SUDSKE PRAKSE:

' Županijski sud u svojoj odluci navodi da je optuženik u jutarnji satima iskoristio odlazak gostiju iz kuće, u cilju zadovoljavanja svog seksualnog nagona pristupio maloljetnoj oštećenici koja se u tome trenutku nalazila u sobi, zaključao vrata, te od nje zatražio da ga oralno seksualno zadovolji što je ona odbila, a kako je optuženik bio puno stariji od nje uplašila se i počela plakati, on je skinuo odjeću, primio oštećenicu za glavu i privukao je svom spolnom organu, oštećenica je odmaknula glavu i rekla da

³⁰ Ovdje se navodi razmišljanje Ane Garačić, sutkinje Vrhovnog suda RH

³¹ Novo hrvatsko kazneno pravo, strana 407.

³² Misli se na prof. dr. sc. Željka Horvatića.

³³ Op. cit., str. 408.

³⁴ Ibid, str.408.

neće, nakon čega ju je čvršće primio za kosu sagnuo joj glavu i unatoč njenom protivljenju stavio svoj spolni organ u njezina usta, te ju prisilio da ga oralno zadovoljava, a zatim je i ejakulirao u njezina usta.³⁵ U drugom slučaju optuženik se poslužio pištoljem, prišao je s leđa maloljetnoj oštećenici koja se šetala poljskim putem, skinuo je svoju trenirku i gaće, izvadio spolovilo, a zatim službeni pištolj koji je držao zamotan u ručnik prislonio oštećenici na sljepoočnicu, zatražio od nje da uzme u ruku njegovo spolovilo, uporabom sile natjerao oštećenicu da klekne, a zatim u dva navrata stavio svoje spolovilo u njena usta.³⁶

Immissio in anus, uvlačenje muškog spolnog organa u anus, predstavlja također radnju izjednačenu sa spolnim odnošajem.

IZ SUDSKE PRAKSE:

'Županijski sud u Zagrebu u svojoj odluci³⁷ navodi da se optuženik M. M. nalazio u automobilu kojim je upravljao C. M. a u društvu je bio i P. M., automobil su zaustavili pored oštećene, pozvali su ju da uđe što je ona i učinila, odvezli je do jedne ulice gdje je optuženik rekao "s kim ćeš prvo" nakon čega je oštećena izašla iz automobila s C. M. s njih je otišla i razgovarala, a kad su se vratili do automobila praveći se da je nešto bilo, optuženik M. M. rekao je oštećenici "sad ideš na mnom", primio ju za ruke, odvuкао iza jednog drveta i zatražio da mu "puši" što je ona odbila, a potom u strahu i učinila, pa joj naredio da se okrene i nasloni na drvo, za koje vrijeme je oštećenica plakala, pa stavio svoj spolni organ u njezin anus i obavio spolni odnos. Pravilnije bi bili napisati da je optuženik obavio radnju izjednačenu sa spolnim odnošajem, a ne spolni odnos, kako je uostalom pravilno navedeno u pravnom opisu djela iste presude.'

U praksi je, sudeći prema predmetima koji su pred sudovima rješavani, najčešća upravo penetracija prstom.

IZ SUDSKE PRAKSE

³⁵ Iz odluke VSRH, Kž-762/02 od 23. siječnja 2003. (Kzm-5/01 Županijskog suda u Zagrebu).

Jednako u odluci VSRH, Kž-355/99 od 14. srpnja 1999. (Km-5/98 Županijskog suda u Zagrebu)

³⁶ Garačić A., Kazneno djelo silovanja

³⁷ Iz odluke Županijskog suda u Zagrebu.

'Županijsko državo odvjetništvo optuženiku je stavilo na teret da je počinio kazneno djelo iz čl. 188. st. 1. KZ na način da je uočio oštećenicu u lokala, kad je ona napuštala to mjesto, u cilju zadovoljavanja spolne pohote, krenuo za njom, te ju na pustome mjestu primio za ruku i odvuкао sa strane u mrak, zatim usprkos njenom opiranju počeo je skidati, a kad se ona pokušala otrgnuti i pobjeći, kako bi skršio njezin otpor, počeo je udarati šakama po licu kojom prilikom joj je pored brojnih ozljeda u vidu krvnih podljeva kapaka i lijevoga oka, te natučenja nosa i oguljotine lica obostrano, nanio i osobito tešku tjelesnu ozljedu u vidu izbijanja pet zuba gornje i četiri zuba donje čeljusti, te krvarenja u lijevi sinus gornje čeljusti, čime je skršio njezin otpor i prisilio je da legne na zemlju, zatim joj raširio noge i gurao prste u njezinu vaginu, te ju pipao po cijelom tijelu. Županijski sud u Zagrebu³⁸ prihvatio je ovakvu pravnu kvalifikaciju djela, u obrazloženju presude navodi da je optuženik u namjeri zadovoljavanja spolnoga nagona primijenio silu prema oštećenici, ugurao svoje prste u vaginu oštećenice čime je izvršio penetraciju koja predstavlja sa spolnim odnošajem izjednačenu radnju. Vrhovni sud Republike Hrvatske³⁹ potvrdio je ovakvu odluku.'

Sudska praksa obiluje svim načinima izvršenja kaznenog djela silovanja ali i svakakvim tumačenjem osnovnih znanstvenih i zakonskih odredbi. Tako, Županijski sud u Bjelovaru, svoj presudu i ne temelji na nužnosti same penetracije, te djelo optuženika kvalificira kao radnje izjednačene sa spolnim odnošajem.

IZ SUDSKE PRAKSE:

'Optuženik je u namjeri da s oštećenicom protiv njezine volje obavi sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju, ovoj prišao onanirajući, kad se ona pokušala obraniti vilama, istrgao ih iz njenih ruku i bacio, srušio oštećenicu na slamu, podigao suknju, strgao čarape i gaćice, zadavši joj lake tjelesne ozljede, pa kako se oštećenica branila i izmicala u nemogućnosti postizavanja erekcije zbog alkoholiziranosti nije uspio ugurati svoj spolni organ u njezin, nego je jezikom polizao njezino spolovilo. U ovakvo ponašanju optuženika sud je našao bitna obilježja kaznenog djela silovanja iz čl. 188. st. 1. KZ, jer je optuženik uporabom sile ostvario sa spolnim odnošajem izjednačenu

³⁸ Iz odluke Županijskog suda u Zagrebu.

³⁹ Iz odluke Vrhovnog suda u Zagrebu.

radnju. Na ovu presudu žalio se optuženik iz svih žalbenih razloga, a državni odvjetnik samo zbog odluke o kazni. Vrhovni sud je prvostupanjsku presudu potvrdio, te u obrazloženju posebno istakao da iz izvedenih dokaza proizlazi da je optuženik silom svladao otpor oštećenice, strgao s nje odjeću, legao na nju i u nemogućnosti da postigne erekciju stavio glavu među njezine noge i jezikom polizao spolovilo. U konkretnom slučaju ne radi se o pokušaju silovanja, jer se kontakt jezika sa spolnim organom oštećenice uz uporabu sile može smatrati spolnom radnjom koja je izjednačena sa spolnim odnošajem, tako da je pravilan zaključak prvostupanjskog suda da se u konkretnom slučaju radi o dovršenom kaznenom djelu silovanja iz čl. 188. st. 1. KZ'.

☛ PREDMETI KOJE JE VRHOVNI SUD ZAPRIMIO U POVODU RJEŠAVANJA O ŽALBI U SVEZI SA TEŠKIM OBLIKOM SILOVANJA⁴⁰

GODINA	BROJ ZAPRIMLJENIH PREDMETA
1998.	15
1999.	18
2000.	7

Zakon iz 1998. predviđa teže i lakše kvalificirane oblike ostvarenja ovog djela. Težim se smatraju počinjenja djela silovanja na osobito okrutan način, osobito ponižavajući način, ako je istom prigodom, prema istoj žrtvi, ostvareno više spolnih odnošaja ili s njih izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, ako je prouzročena smrt silovane osobe, ako je silovana osoba teško tjelesno ozlijeđena ili joj je zdravlje teško narušeno, ako je silovana ženska osoba ostala trudna, ako je kazneno djelo iz članka 188. stavak 1. KZ ostvareno prema maloljetnoj osobi, ako je kazneno djelo pod svim navedenim slučajevima ostvareno prema maloljetnoj osobi, ako je počinjenjem kaznenog djela pod

⁴⁰Garačić A. : Kazneno djelo silovanja

prva tri navedena slučaja ostvarena posljedica pod posljednja tri. Upravo kad je riječ o silovanju maloljetne osobe- kvalificirani oblik kaznenog djela silovanja maloljetne osobe je uveden u Kazneni zakon Zakonom o izmjenama i dopunom Kaznenog zakona (NN br.129/00 od 22. prosinca 2000.g.).

IZ SUDSKE PRAKSE:

1. 'Počinio je kazneno djelo silovanja iz čl.188.st.1.KZ-a optuženik koji je dječjim pištoljem, za koji je oštećenica s obzirom na njegov izgled vjerovala da je pravi, zaprijetio ml. B. B. da će joj pucati u glavu, zbog čega se ona uplašila i nije pružala otpor, nakon čega je optuženik skinuo njezine hlače i donje rublje i obavio s njom spolni odnošaj.'⁴¹

2.'U radnjama optuženika stjeću se elementi kaznenog djela silovanja iz čl.188. st.2.KZ počinjeg na osobito ponižavajući način, kad je utvrđeno da je optuženik s oštećenicom (svojom kćeri) starom 7 godina, obavljao analni odnos prisiljavao ju da mu liže spolovilo te obavio više spolnih odnošaja kroz razdoblje od više godina....Obavljanje više odnošaja (felacio i analni odnos) s oštećenicom tako niske starosne dobi, optuženik je prešao mjeru poniženja koja je imanentna svakom kaznenom djelu obljuje.'⁴²

Osnovni cilj je pojačana kaznenopravna zaštita maloljetnika kao žrtve silovanja. Upravo za zaštitom već silovanih maloljetnih žrtava (posebice ženskog spola) ali i prevencijom da se silovanje ne bi dogodilo bilo kome idu i mnoge brošure o sazrijevanju i odgoju osoba koje su namijenjene uglavnom adolescentskoj populaciji. Koliko se njima uspije sačuvati maloljetne osobe od ovog kaznenog djela- na veliku žalost, nema odgovora.

Posebno je važan element osobito okrutnog i ponižavajućeg načina počinjenja djela.

Tako se u jednoj odluci, kako je prepričava sutkinja Vrhovnog suda⁴³, navodi da je:

⁴¹ Izbor odluka Vrhovnog suda, odluka Vs, I Kž 206/01 od 19. travnja 2001.

⁴² Izbor odluka Vrhovnog suda, odluka Vs, I Kž 411/01 od 6. ožujka 2002. godine

⁴³ Garačić Ana u članku Kazneno djelo silovanja

'optuženik prišao s leđa oštećenici mlt. B. S. i preko vrata joj prebacio gumeno crijevo, te je vukao nešto dalje od staze uz željezničku prugu, do šume gdje joj je držeći omču oko vrata naredio da se razodjene što je oštećenica najprije odbijala, a na ponovljeni zahtjev zbog straha za život učinila, nakon čega ju je optuženik oborio na tlo i izvršio obljubu. Ovakvo činjenično stanje je sud prvoga stupnja pravilno označio kao krivično djelo silovanja učinjeno na naročito okrutan način. Svoju pravnu ocjenu djela počinjenog po optuženiku sud prvoga stupnja obrazlaže time da postoji veliki nerazmjer u godinama između oštećenice (koja je bila stara nepunih 15 godina) i optuženika (koji je tada bio u dobi od 40 godina), pa je riječ i o velikom nerazmjeru u fizičkoj snazi, a optuženik je, osim toga, na krajnje surov način oštećenici onemogućio bilo kakav ozbiljan otpor⁴⁴.

Osim ovog slučaja iz sudske prakse, koristeći riječi iste autorice, a kako bi se prikazala sva bezobzirnost počinitelja kojom pristupaju počinjenju djela, slijedi još jedan: 'optuženika koji je; oštećenicu ugurao u kupaonicu, konopom joj svezao ruke, preko usta stavio povez da spriječi pozivanje u pomoć, srušio na pod kupaonice, izvršio vaginalni spolni odnos, potom je odgurao u blagovaonicu pa ponovno na stolu i podu ostvario isti odnos, a kako nije mogao ejakulirati naredio oštećenici da klekne na pod te joj ugurao svoj spolni organ u usta, da bi zatim zaprijetio oštećenici da će joj se osvetiti ako događaj prijavi policiji, pa ju na kraju prisilio da ga isprati iz zgrade i s njim se šeće zagrljena gradskim ulicama⁴⁵.

Ovakvim ponašanjem optuženik je postupio okrutno. Osim svega on je i ponizio svoju žrtvu.

Na osobito ponižavajući način ukazuje poniženje takvoga stupnja da možemo govoriti o izivljavanju počinitelja. Tada se žrtva nalazi u osobito ponižavajućem položaju zbog drugih okolnosti pod kojima je kazneno djelo silovanja ostvareno. Najčešće je to blizina i prisutnost obitelji⁴⁶.

No, jednako kako sudovi nekada prihvaćaju neki oblik izvršenja kao osobito

⁴⁴ GARAČIĆ A., Kazneno djelo silovanja (Izvor: tekst je pronađen preko internetske stranice Vrhovnog suda).

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ovakav način počinjenja djela silovanja bio je vrlo čest tijekom mnogih ratova u bližoj i daljoj prošlosti.

okrutan i ponižavajući, iako to baš i nije slučaj svaki puta. Tako su nekada pogrešnog uvjerenja da takvih načina izvršenja nema iako su oni itekako dobro uočljivi:

'u jednoj odluci Vrhovnog suda (VSRH KŽ-171/94 od 15. lipnja 1994.) navodi da okolnost što je optuženik u nekoliko navrata stavio oštećenici svoj ukrućeni penis u usta, kako bi brže ejakulirao, nije počinio silovanje na osobito ponižavajući način, jer i sama oštećenica, iako je bila uplašena, takav postupak optuženika nije doživjela kao osobito ponižavajući. Jednako tako sud je zaključio da se ne radi o silovanju na osobito ponižavajući način kada je utvrđeno da je optuženik nakon nasilne obljube oštećenice, u tijeku upravljanja vozilom ovu primio za vrat, te prislonio njezinu glavu na svoj spolni organ i stavio ga u njezina usta.⁴⁷ U situaciji kada je mentalno retardirani optuženik, prije obljube, prisilio oštećenicu na felacio, sud je također zaključio da se ne radi o silovanju na osobito ponižavajući način jer je na subjektivnoj strani izostala upornost, drskost i bezobzirnost počinitelja, a radnje koje je poduzeo ne prelaze stupanj poniženja koji je imanentan tom kaznenom djelu.⁴⁸

Kad se posvetimo pitanju postojanja supočiniteljstva ili samo sudioništva u obliku poticanja i pomaganja, smatram da se treba prikloniti stajalištu koje govori u prilog ovom prvom jer svaka osoba koja s nekom drugom osobom zajednički počini djelo mora biti smatrana supočiniteljem (bez obzira da li aktivno sudjeluje u izvršenju ili pasivno pridonosi počinjenju).

SPOLNI ODOŠAJ S NEMOĆNOM OSOBOM

Čl. 189 KZ-a:

(1)Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s drugom osobom, iskoristivši njezinu duševnu bolest, duševnu poremećenost, nedovoljnu duševnu razvijenost, neku drugu težu duševnu smetnju, ili kakvo drugo stanje te osobe zbog kojeg ona nije sposobna za otpor, kazniot će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godine.

(2)Tko počini kaznenon djelo iz stavka 1. ovoga članka na osobito okrutan ili

⁴⁷ Iz odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

⁴⁸ Garačić A. : Kazneno djelo silovanja

osobito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja, ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(3) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena smrt osobe s kojom je izvršen spolni odnošaj ili s njim izjednačena spolna radnja, ili je takva osoba teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno, ili ako je ženska osoba ostala trudna, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Ako su kaznenim djelom iz stavka 2. ovoga članka prouzročene posljedice iz stavka 3. ovoga članka, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.

Kod kaznenog djela spolnog odnošaja s nemoćnom osobom, čl. 189. KZ uz izvršenje spolnoga odnošaja navode se i radnje koje se s njim mogu izjednačiti. Uz osnovne kvalificirane oblike u koje se ubrajaju osobito okrutan način, osobito ponižavajući način, ako je istom prigodom, prema istoj žrtvi, ostvareno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji, ako je prouzročena smrt silovane osobe, ako je silovana osoba teško tjelesno ozlijeđena ili joj je zdravlje teško narušeno, ako su pojedini teži oblici ostvareni prema maloljetnoj osobi, pridodan je i novi kvalificirani oblik-trudnoća ženske osobe.

PRISILA NA SPOLNI ODNOŠAJ

Čl.190. KZ-a

Tko drugu osobu prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju ozbiljnom prijetnjom nekim teškim zlom, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do spet godina.

Prisilu na spolni odnošaj, čl. 190. KZ, ostvaruje onaj počinitelj koji drugu osobu, bez obzira na spol, prinudi na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju prijetnjom nekim teškim zlom.

SPOLNI ODNOŠAJ ZLOUPORABOM POLOŽAJA

Čl. 191. KZ-a

- (1) Tko zlouporabom svog položaja navede na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju drugu osobu koja se zbog teškog imovinskog, obiteljskog, društvenog, zdravstvenog ili drugog teškog stanja ili teških prilika nalazi prema njemu u odnosu zavisnosti, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Nastavnik, odgojitelj, roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha ili druga osoba koja iskorištavajući svoj položaj ili odnos prema maloljetnoj osobi koja joj je povjerena radi učenja, odgoja, čuvanja ili njege izvrši s njom spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Kazneno djelo spolnog odnošaja zlouporabom položaja, čl. 191. KZ, od starog zakonskog rješenja se razlikuje u tome što se djelo može ostvariti spolnim odnošajem ili radnjom koja se s njim može izjednačiti.

Najčešći primjeri su ovog kaznenog djela uočljivi u sferi odnosa učitelj- učenik, poslodavac – djelatnik, psihoterapeut ili bilo koji liječnik – pacijent, kao i pravnik – klijent. Dostupni podaci govore da je čak više od milijun žena koje pokušaju naći posao ili, pak, rade pod pritiskom svojih poslodavaca ali i mnogobrojne studentice koje se suočavaju sa seksualnim prijetnjama njihovih profesora.

SPOLNI ODNOŠAJ S DJETETOM

Čl.192. KZ-a:

- (1)Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2)Tko izvrši nasilni spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom (čl. 188. st.1.) ili s nemoćnim djetetom (čl. 189. st. 1.), kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(3)Tko izvrši spolni odnošaj ili s nji m izjednačenu spolnu radnju zlouporabom položaja s djetetom kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4)Tko počini kazneno djelo iz stavka 1, 2, i 3. ovoga članka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

(5)Ako je kaznenim djelom iz stavka 1,2 i 3. ovoga članka prouzročena smrt djeteta, ili je dijete teško tjelesno ozlijeđeno, ili mu je zdravlje teško narušeno, ili je žensko dijete ostalo trudno, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina ili kaznom dugotrajnoga zatvora.

Kazneno djelo spolnog odnošaja s djetetom iz čl. 192. KZ, nije jače izmijenjeno. Više o tom i njemu srodnim djelima bilo je riječi pod naslovom Pedofilija.

BLUDNE RADNJE

Čl. 193. KZ-a:

Tko u slučajevima iz čl. 188 do 192. ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tih kaznenih djela, počini samo bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Bludne radnje, čl. 193. KZ, obuhvaćaju sva ona kriminalna djelovanja u području spolnosti koja se ne smatraju prisilom na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju. Dakle, sve one situacije koje nisu pokrivene člancima 189.-191.

Na žalost, zakonski opis djela ne pomaže puno praksi, posebice stoga što se zna da je ljudska mašta, posebno na području seksualnosti, jako bujna.

Bludne radnje predstavljaju sve one radnje kojima je došlo do zadovoljenja spolne pohote. Sve te radnje pojavljuju se prije no što dolazi do spolnog odnosa. Prema njihovoj vrsti najčešće se dijele na dobrovoljne ili nasilne⁴⁹.

U ove prve već citirani autor ubraja irrumatio ili draženje ili trljanje sisanjem bradavica dojke, te međusobno trljanje genitalija. Obje radnje najčešće se pojavljuju kao dobrovoljne radnje partnera, no, ne isključuje se niti mogućnost prisilnog postupanja jednog od partnera. Upravo u ovom slučaju kriminalnog ponašanja dolazi do ugriza i oštećenja sluzokože genitalija pa se govori i o tjelesnim ozljedama.

IZ SUDSKE PRAKSE:

'optuženik je oštećenicu sustigao, udarcem šake u glavu srušio na tlo, zatim joj desnu ruku gurnuo u usta da ne može vikati, a lijevom rukom je dirao preko hlača po stražnjici, prednjoj strani nogu i između nogu po spolovilu, na koji način je ostvario sva bitna obilježja kaznenog djela bludne radnje iz čl. 193. u svezi s čl. 188. st. 1. KZ.⁵⁰

Nastranostima se pridaje veće mjesto te se ovdje ubrajaju snošaj između dojki (coitus intermammarius), pazuha te pod koljenom⁵¹. Tu spada i snošaj per anum, diranje jezikom klitorisa (cunnilingus), kao i fellatio ili diranje penisa ustima. Sve ove nastranosti koje su opisane pojavljuju se, na veliku žalost, u činjeničnim opisima kaznenih djela koja se pred sudovima diljem zemlje procesuiraju. U jednakoj se mjeri ona čine prema odraslim ljudima kao i prema djeci.

Prilikom napada seksualnih psihopata delikt se može sastojati samo iz bludnih radnji. Kao i kod kaznenog djela silovanja, žrtva trpi određenu psihičku traumu.

Promatrajući sudsku praksu u vezi sa kaznenim djelom kažnjivim prema članku 193 Kaznenog zakona RH, možemo naići na velike probleme. Kao objašnjenje ove tvrdnje, navode se slijedeća dva primjera.

⁴⁹ Ovu je podjelu iznio dr. Dušan M. Jevtić u svojoj knjizi pod naslovom 'Sudska psihopatologija', Medicinska knjiga, Beograd-Zagreb, 1960.- dalje: Jevtić

⁵⁰ Iz odluke Županijskoga suda u Zagrebu.

⁵¹ Tada je dokaz za kazneni postupak sperma koja se nađe na tim mjestima.

Optužnicom Općinskog državnog odvjetništva okrivljeniku je na teret stavljeno: '...što je dana...u prijepodnevnim satima u ..., gdje je bio zaposlen kao liječnik, pacijentici V.H.koja je došla na pregled u ordinaciju najprije rekao da se skine, a nakon što je skinula majcu, u cilju zadovoljenja svog spolnog nagona, okrenuo se prema istoj te jednom rukom primio za vrat, privukao k sebi i poljubio ju u usta, na što ga je V.H. odgurnula od sebe i rekla mu 'dokторе što to radite' te istrčala iz ordinacije...'.Općinski je sud nakon provedene glavne rasprave osudio okrivljenika na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine sa rokom kušnje od tri godine. Okrivljenik se na tu presudu žalio ali je Županijski sud potvrdio prvostupanjsku presudu.

Uz ovaj slučaj valja pogledati i slijedeći. Isti se okrivljeniku drugom optužnicom Općinskog državnog odvjetništva stavljalo na teret: '...da bi dana ...u jutarnjim satima u...gdje je zaposlen kao liječnik, pacijentici N.V. koja je došla na pregled najprije rekao da se skine na što je ista skinula vestu i ostala u grudnjaku, potkošulji i hlačama, potom obavio pregled, nakon čega je u cilju zadovoljenja svog spolnog nagona, rekao istoj da se ne oblači, da sjedne na stolicu do njega što je ona i učinila, a potom privukao stolicu prema sebi svojim nogama obuhvatio noge N.V. uhvatio ju jednom rukom za njene ruke, a drugom rukom ju dirao po grudima, nakon čega se N.V. istrgnula, obukla i izjurila iz ordinacije...'.Ovakav činjenični opis djela nesumljivo bi vodio ka osuđujućoj presudi no oštećenica je na glavnoj raspravi izmjenila svoj iskaz te je iz ovog posljednjeg proizlazilo da 'ju je pokušao primiti za lijevu dojku no s obzirom da se je izmakla on ju nije primio.' Kako prema Kaznenom zakonu pokušaj bludnih radnji nije kažnjiv, Općinski je sud okrivljenika oslobodio optužbe. Rješavajući po žalbi Općinskog državnog odvjetništva, Županijski sud je potvrdio prvostupanjsku presudu.

Ovakvim primjerima krivog tumačenja postojanja sumnje da se radi o kaznenom djelu bludne radnje kojima obiluje sudska praksa, pridonosi uvelike i zakonski opis tog kaznenog djela. Posebno stoga što ga nema u Kaznenom zakonu. Ne navodi se o kakvom se ponašanju radi kad govorimo o bludnim radnjama. Tome je u značajnoj mjeri doprinijelo i prenošenje nekih oblika kažnjivih ponašanja 1998. godine iz sfere

bludnih radnji u sferu kaznenog djela silovanja, opisanog i kažnjivog člankom 188. KZ-a pod formulacijom 'sa spolnim odnošajem izjednačena spolna radnja'.

Zakonodavac nije jasno precizirao što sve čini bludnu radnju u konkretnim slučajevima. Suci koji sude optuženima za kazneno djelo bludne radnje dolaze pred zid jer im zakon ne pomaže. Zbog toga dolazi do mnogobrojnih ukida sudskih odluka sudova prvog stupnja na višoj razini jer tijelo koje rješava po žalbi smatra da u bludne radnje ulazi nešto što tijelo prvog stupnja nije utvrdilo, a u nekom je konkretnom slučaju donijelo osuđujuću odluku.

Isključimo li sve članke Kaznenog zakona koje i zakonodavac isključuje kad govori što sve predstavlja kazneno djelo bludnih radnji, one će postojati samo onda kad su počinjene na tijelu ili dodirrom tijela druge osobe. Njima se povrijeđuje moral osobe-žrtve u značajnoj mjeri. Samo promatranje neke osobe, požudni pogledi prema drugoj osobi, obavljanje neke seksualne radnje na vlastitom tijelu ili seksualni odnos pred drugima nisu bludne radnje.

Upravo odluke sudova u Hrvatskoj pokazuju da dodir kože počinitelja i žrtve da bi se radilo o bludnoj radnji nije nužan. Tako u odluci Županijskog suda broj KŽ-1075/98 od 22. listopada 1998. godine, kako ju u svom znanstvenom članku pod naslovom 'Spolna radnja izjednačena sa spolnim odnošajem kod kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa' prenosi sutkinja Vrhovnog suda Ana Garačić stoji: 'optuženik je oštećenicu sustigao, udarcem šake u glavu srušio na tlo, zatim joj desnu ruku gurnuo u usta da ne može vikati, a lijevom rukom je dirao preko hlača po stražnjici, prednjoj strani nogu i između nogu po spolovilu, na koji način je ostvario sva bitna obilježja kaznenog djela bludne radnje iz čl. 193. u svezi s čl. 188. st. 1. KZ.

Osim ovog primjera ona navodi i slijedeći ranijeg datuma koji ide u prilog tvrdnji da je situacija sa zakonskim opisom kaznenog djela bludne radnje bila loša i prije donošenja novog Kaznenog zakona koji je na snagu stupio 1. siječnja 1998. godine (radi se o presudi Županijskog suda broj KŽ-1190/83 od 1. kolovoza 1984. godine) te da se nije ni novim zakonom ništa značajno promijenila: 'Za razgraničenje između pokušaja silovanja i bludne radnje odlučan je sadržaj libidozne namjere počinitelja.

Kada je sud utvrdio da je optuženik oštećenicu uhvatio rukama oko pasa, stezao rukama oko struka i pritiskao njezino tijelo svojim spolovilom (iako spolovilo nije bilo izvađeno iz hlača), te joj zadao i lake tjelesne ozljede, proizlazi da je primijenio sile nad oštećenicom radi zadovoljavanje spolne pohote čime je ostvario kazneno djelo bludne radnje. Nadalje se autorica navedenog znanstvenog teksta pita iduća pitanja koja nam mogu biti od velike važnosti u diskusiji o tome koliko ovaj zakonski opis kaznenog djela bludnih radnji, ali i svi drugi zakonski opisi iz te Glave Kaznenog zakona RH pomažu sudovima u radu. Sutkinja A. Garačić se pita:

'1. Dali bi za razgraničenje kaznenog djela silovanja od bludne radnje trebalo uzeti penetraciju u spolne organe žrtve ili treba pribjeći vrijednosnom ocjenjivanju – utvrđivanju jačine povrjeđivanja seksualnih sloboda, odnosno, intenzitetu spolnog iskorištavanja žrtve?

2. Kada je u pitanju pasivno silovanje, dali penetracije dijelovima tijela ili predmetima u spolne organe počinitelja kaznenog djela treba smatrati radnjama izjednačenim sa spolnim odnošajem ili bludnim radnjama?'

Na veliku žalost zakonodavac nije u Zakonu definirao radnje izjednačene sa spolnim odnošajem, pa bi odgovor, stoga, i na to pitanje trebala dati sudska praksa. Tu zapravo dolazimo do srži problema.

Zakonodavac nije definirao radnje izjednačene sa spolnim odnošajem a ostavio je sudskoj praksi i da odredi zakonski opis kaznenog djela bludnih radnji. To u praksi predstavlja sucima veliki problem.

U situaciji kad su dužni ocijeniti da li je neko ponašanje koje je državno odvjetništvo kvalificiralo kao kazneno djelo bludne radnje, oni posežu za sudskom praksom a ne za Kaznenim zakonom jer im on, na njihovu, ali i sveopću žalost ne može pomoći. U njemu je određivanje pojma bludne radnje izostalo. Nešto šire tumačenje bludne radnje možemo naći jedino u Rječniku kaznenog prava, no, obzirom na odnos prakse prema znanosti teško možemo zaključiti koliko ga sudaca koristi.

Objašnjenje pojma bludnih radnji ne nalazi se niti u Glavi devetoj Zakona na kojem se mjestu objašnjava značenje izraza korištenih u Zakonu, a upravo bi ovo bilo najprimjerenije mjesto na kom bi se ono našlo. Pogledom na ostala kaznena djela iz

ostalnih glava Zakona lako se može razaznati koja su to ponašanja koja čine određeno kazneno djelo. U svim se člancima Posebnog dijela Zakona objašnjava u stavku 1. koje se ponašanje smatra kaznenim djelom. Nigdje se, pa niti u kazalu pojmova na kraju spomenutog Zakona ne nalazi definicija bludnih radnji, već to kazalo upućuje suca da pogleda članak 193. A u najnovijoj izmjeni toga članka stoji:

'(1) Tko u slučajevima iz članka 188 do 191 ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tih kaznenih djela, počini samo bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od 3 mjeseca do 3 godine.

(2) Tko u slučaju iz članka 192. ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tog kaznenog djela počini samo bludnu radnju, ili kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini prema djetetu ili maloljetnoj osobi, kaznit će se kaznom zatvora od 6 mjeseci do 5 godina.'

Ovakva neodređenost zakonskog opisa kaznenog djela otežava rad i državnom odvjetniku ali i sucima koji po optužnicama državnih odvjetnika postupaju.

Sudu se daje široka ovlast da sam ocijeni, na temelju eventualnog pogleda u komentar Zakona ili u sudsku praksu, da li neko ponašanje zaista jest ili nije bludna radnja jer mu zakon ne određuje što jest, a što nije bludna radnja. Sudska praksa uskače na mjesto zakona i kreira zakonski opis kaznenog djela. Upravo ova tvrdnja odvodi nas od shvaćanja suđenja u smislu kontinentalnog sustava na shvaćanje suđenja u anglosaksonskom sustavu gdje su za suca mjerodavne sudske rješidbe tj. u sustav suđenja po presedanima. Ovo je kazneno djelo nesumnjiva poveznica, jer i Rječnik kaznenog prava kaže da 'Sudska praksa u europskom kaznenom pravu, za razliku od anglosaksonskog, ne smatra se izvorom kaznenog prava'. Stoga se jedino svatko može samo upitati da li je do ovakvog zakonskog rješenja došlo slučajnom pogreškom ili nekim drugim razlogom. Svakako je teško ostati ravnodušan i ne zapitati se zašto nije ponuđeno ispravnije rješenje, posebice što znamo da se Kazneni zakon od svog stupanja na snagu 1. siječnja 1998. godine čak nekoliko puta mijenjao.

Sucu, zato, ne preostaje ništa do suđenja na temelju već riješenih slučajeva, činjeničnih opisa koji jesu ili nisu u konkretnom slučaju smatrani bludnom radnjom. Osim toga sucu koji sudi u nekom takvom predmetu ostavlja se i mogućnost da sam ocijeni da li nešto smatra bludnom radnjom ili ne. Veliki problem predstavlja činjenica što u Kaznenom zakonu, niti u kojem od stavaka tog 193. članka sudac nema čak niti okvirnu definiciju bludnih radnji. Zato sam se pri iznošenju gore navedenih slučajeva iz sudske prakse poslužila terminom ' u vezi sa kaznenim djelom kažnjivim člankom 193 Kaznenog zakona RH', ispuštajući pri tome riječ 'i opisanim' jer se nigdje u tom članku ne nailazi opis djela.

Upravo izneseno stanje koje se pred pravne krugove u Hrvatskoj stavlja u vezi sa ovim djelom, ne odaje baš previše optimizma. Posebice ovakvo uvjerenje valja graditi na činjenici da je, kako nas svi teoretičari uče, Posebni dio Kaznenog zakona katalog inkriminacija. Kao takav on sadrži, uz ostalo (temeljni, kvalificirani ili teži i privilegirani ili lakši oblik djela), i zakonski opis kaznenog djela. Za kazneno djelo iz članka 193. to se ne može reći. Osim toga, kod ovog djela suci se koriste sudskom praksom i priklanjaju se anglosaksonskom sustavu suđenja. Kontinentalni sustav poštujući za sva ostala djela, koja im je zakonodavac normirao Kaznenim zakonom. Nadalje, povrjeđuje se i jedno od osnovnih načela, načelo zakonitosti jer je u ovom članku povrijeđen zahtjev određenosti zakonskih opisa kaznenih djela ili *nullum crimen sine lege certa* (opis ovog djela nije određen, suci izravno iz zakona ne saznaju koje je to ponašanje kažnjivo) te zahtjev da se mora suditi samo na temelju samo pisanog zakona ili *nullum crimen sine lege scripta* (sudska se praksa time ne smatra). No, dopušteno je odstupanje od zahtjeva za određenošću zakonskih opisa kaznenih djela kad je cjelokupni propis u kom su ti neodređeni pojmovi sadržani dovoljno određen. Osim toga od ovog drugog zahtjeva može se odustati tek kad se radi o međunarodnom kaznenom pravu kad se smatra da neki čin ili propust 'predstavlja kazneno djelo u skladu sa općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda' (člankom 7. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda). Smatram da članak 193. Kaznenog zakona nije moguće opravdati niti jednim od navedenih izuzetaka. Osim ovdje navedenih zahtjeva načelo zakonitosti zahtjeva i zabranu analogije (*nullum crimen sine lege stricta*) i zabranu povratnog

djelovanja kaznenog zakona (nullum crimen sine lege praevia) koji za proučavanje ove materije nisu od većeg značenja pa ih se ovdje samo navodi.

Bez obzira na teoretske postavke o načelu zakonitosti, i Ustav Republike Hrvatske se u svom članku 31. poziva na zakonitost u kaznenim stvarima te kaže: 'Nitko ne može biti kažnjen za djelo koje prije nego je počinjeno nije bilo utvrđeno zakonom ili međunarodnim pravom kao kazneno djelo, niti mu se može izreći kazna koja nije bila određena zakonom...' Nadalje, i Kazneni zakon u članku 2. navodi: 'Kaznena djela i kaznenopravne sankcije mogu se propisivati samo zakonom. Nitko ne može biti kažnjen niti se prema njemu mogu primijeniti druge kaznenopravne sankcije za djelo koje prije nego je bilo počinjeno nije bilo zakonom i međunarodnim pravom određeno kao kazneno djelo i za koje zakonom nije bilo propisano kojom se vrstom i mjerom kazne počinitelj može kazniti.' Osim Ustava i Kaznenog zakona Republike Hrvatske, i Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u članku 7. propisuje: 'Nitko ne može biti proglašen krivim za kazneno djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po unutarnjem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao kazneno djelo...' Što se kaznenog djela bludne radnje tiče, ono jest propisano zakonom i propisana je kaznenopravna sankcija, ali je zakonski opis tog kaznenog djela ostao nerazjašnjen pa se može reći da su ove odredbe djelomično poštovane.

Kao jedini najispravniji način da se riješi ovaj prilično veliki problem stoji slijedeće. Kao prvo, valjalo bi definirati koja se to ponašanja mogu podvesti pod bludne radnje ali imajući u vidu sva ostala djela iz te Glave Zakona kako ponovno ne bi došlo do problema i eventualnog preklapanja. U tu svrhu ne bi se trebalo samo ograničiti na usko pravne krugove osoba koje bi se u definiranju ovog pojma konzultirale, već bi to trebale biti i ostale stručne osobe koje se bave područjem psihijatrije, spolnosti i psihologije čovjeka. Valjalo bi pregledati većinu sudske prakse koja se odnosi na to kazneno djelo, ali i saslušati što praktičari misle.-njihove probleme koji se javljaju tokom optuživanja, suđenja... Tek spajanjem teorijske i praktične razine poimanja ovih ponašanja mogli bismo dobiti najispravnije kriterije i jasno reći koja su to ponašanja koja čine bludne radnje. Dok se gleda samo teorijska ili samo praktična strana i dok se u cjelokupni posao ne uvedu ostali profili zanimanja koja bi mogla pomoći

razrješavanju ovog problema- ostat ćemo na mjestu na kom mo sada, a ono nije baš pohvalno. Jer, ne može se kazneno goniti neko ponašanje za koje nije zakonom definirano da je ono kazneno.

RODOSKVRNUĆE

Čl.198. KZ-a:

(1)Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s rođakom po krvi u ravnoj lozi ili s bratom ili sestrom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2)Tko kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini s maloljetnom osobom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3)Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini sa djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Tradicionalna definicija incesta je definicija da je to spolni odnos između krvnih srodnika. Modernizacijom društva te labavljenjem socijalnih kriterija ovaj je pojam i definicija proširena pa se incestom mogu kao počinitelji obuhvatiti i širi srodnici, osobe koje čuvaju djecu, učitelji u školi, svećenici i drugi.⁵² Sa ovim se gledištem na incest slaže većina stručnjaka, s tim da neki od njih dodaju i da 'seksualno zlostavljanje u sebi ne mora nužno uključivati penetraciju niti se uvijek traži dodir počinitelja i žrtve'⁵³.

Rizik incesta povećan je u posljednje vrijeme i većim brojem razvoda. Ovu konstataciju dokazuju i životni primjeri iz sudske prakse koji se nalaze na kraju rada.

⁵² Patricia Mc Clendon, Incest/Sexual Abuse of Children, <http://www.clinicalsocialwork.com/incest.html>-dalje: Mc Clendon

⁵³ E. Sue Blume, Post- Incest Syndrome in Women, The Incest Survivors Aftereffects Checklist, Diplomate in Clinical Social Work, October 1987., <http://www.vinland.org/scamp/institute/childabuse.html>-dalje:Blume

Situacija u svezi sa pojavom ali i suzbijanjem incestuoznih ponašanja nije bolja i drugačija niti u zemljama anglosaksonskog kruga. Dokazuje to studija koju je provela Diana Russel koja je rekla: 'pokćerke su od svojih poočima osam i više puta zlostavljanije nego kćerke od svojih bioloških roditelja.'⁵⁴ Ona osim toga te poočime naziva i 'pametnim pedofilima' jer na legalan način dolaze do svojih žrtava ženeći majke koje imaju djecu. David Finkelhor pak navodi: 'dječačka iskustva nešto su drugo od djevojačkih. Oni najčešće upadaju u homoseksualne veze, doživljavaju isto tako iskustva i manje su zlostavljani u obitelji.'⁵⁵

Kako bi i jedan i drugi od ovih navedenih znanstvenika dokazali svoje teze proveli su i 1988. godine istraživanje. Rezultati slijede u tabeli.

ZLOSTAVLJAČI	DJEVOJČICA	DJEČAKA
muškarci	95%	80%
žene	5%	20%

Veći problem je govoriti o incestu nego što je zapravo on sam za sebe. Posebice zbog toga, smatraju znanstvenici⁵⁶, jer je većina onih koji te delikte procesuiraju- muškog spola. S jedne strane u to mišljenje valja vjerovati, no, valja ga promatrati i sa gledišta koje ga na neki način opravdava. Naime, veći broj žena često je jako osjetljiv kad su u pitanju njihova djeca pa i za najmanje sitnice smatraju da se radi o nasilju nad njihovom djecom. U narodu poznatije i pod izrazom 'pušu na hladno'. Osim toga, pripadnice ženskog spola često nerealno gledaju i na uzroke silovanja⁵⁷, iako, u većini slučajeva imaju i pravo. No, ne svaki puta.

Znanstvenik Bud Lewis proveo je istraživanje u Los Angelesu, u srpnju 1985. godine⁵⁸ na uzorku od 2627 muškaraca i žena iz svih zemalja SAD. Ono je donijelo zanimljiv

⁵⁴ Op. cit.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Gotovo uvijek se za silovanje optužuju muškarci. No, u dosta slučajeva, iako se to i u znanstvenim studijama nastoji drugačije predstaviti, pripadnice slabijeg spola utječu na ponašanje potencijalnih silovatelja.

⁵⁸ Op. cit.

podatak da je 16 % muškaraca i 27 % žena zlostavljano u djetinjstvu. Prenijevši dobivene rezultate na ukupnu populaciju svijeta, izračunao je da je 38 milijuna odraslih u svijetu seksualno zlostavljano u djetinjstvu.

Često se kao posljedica incestuoznog ponašanja kod žrtve pojavljuju gubitak ljubavi bližnjih, razaranje cijelih obitelji, kažnjavanje, napuštanje i smrt, osjećaj krivnje i prljavštine. Puno žrtava se ne sjeća samog događaja, te se sve predstavlja ' kao da se ništa nije dogodilo'. Takvo ponašanje zapravo je zaštita psihe žrtve. Sve na vidjelo izlazi tek kad žrtva bude u sigurnom okruženju. U trenucima oporavka i izlaska svih potankosti ' na vidjelo' žrtva treba nekog tko će slušati, vjerovati onome što čuje, pomoći interpretirati sve ono što je žrtva preživjela i imati vjere da će se od svega brzo oporaviti. No, i žrtva i ljudi oko nje moraju imati strpljenja jer proces ozdravljenja i oporavka (i nakon počiniteljeva kažnjavanja) traje dugo vremena.

OSTALA KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ČUDOREĐA
ZADOVOLJENJE POHOTE PRED DJETETOM ILI MALOLJETNOM OSOBOM – čl.
194. KZ-a:

Tko pred djetetom ili maloljetnom osobom vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe pohote, ili tko navede dijete da pred njim ili drugom osobom vrši takve radnje, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

–

PODVOĐENJE – čl. 195. KZ-a:

(1)Tko radi zarade organizira ili omogućiti drugoj osobi pružanje seksualnih usluga, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2)Tko drugu osobu radi zarade silom ili prijetnjom uporabe sile ili obmanom prisili ili navede na pružanje seksualnih usluga, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(3)Ako je kazneno djelo iz stavka 1. ili 2. ovoga članka počinjeno s maloljetnom osobom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(4) Ako je kazneno djelo iz stavka 1. ili 2. ovoga članka počinjeno s djetetom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(5) Bez utjecaja je za počinjenje kaznenog djela iz ovoga članka je li se osoba koja se podvodi već ranije bavila prostitucijom ili ne.

ISKORIŠTAVANJE DJECE ILI MALOLJETNIH OSOBA ZA PORNOGRAFIJU – čl. 196. KZ-a:

(1) Tko snimi dijete ili maloljetnu osobu za izradbu slika, audiovizualnog materijala ili drugih predmeta pornografskog sadržaja, ili prodaje, ili rasparčava, ili prikazuje takav materijal ili dijete navede na sudjelovanje u pornografskoj predstavi, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(2) Predmeti i sredstva iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se.

–

UPOZNAVANJE DJECE S PORNOGRAFIJOM – čl. 197. KZ-a:

(1) Tko djetetu proda, pokloni, prikaže, javnim izlaganjem ili na drugi način učini pristupačnim spise, slike, audiovizualne ili druge predmete pornografskog sadržaja ili mu prikaže pornografsku predstavu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Predmeti i sredstva iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se.

KAZNENOPRAVNE SANKCIJE

Kazneni zakon Republike Hrvatske iz 1997. predviđa u članku 49. kaznu zatvora kao glavnu kaznu i novčanu kaznu kao glavnu i kao sporednu kaznu. Osim toga, u članku 64. - 72. predviđa i mjere upozorenja, a u članku 73. – 81. sigurnosne mjere.

Promatrajući kaznenopravne sankcije iz glave 14. navedenog zakona može se lako uočiti da su za ta djela predviđene novčane kazne, ali i kazne zatvora i to u rasponu od najmanje tri mjeseca pa sve do kazne dugotrajnog zatvora (za kazneno djelo spolnog

odnošaja s djetetom pri kojem je prouzročena smrt djeteta ili mu je nanesena tjelesna ozljeda ili mu je zdravlje teško narušeno ili je žensko dijete ostalo trudno). 'Može se stoga reći da se ni za jedan oblik ovoga djela (čl. 192.) koji po sadržaju odgovara članku 83. KZH novi Zakon po propisanim kaznama ne bi mogao smatrati blažim za počinitelja.'⁵⁹

Kad je, pak, riječ o sigurnosnim mjerama u članku 196. st.2. govori se da će predmeti i sredstva počinjenja kaznenog djela iskorištavanja djece ili maloljetnih osoba za pornografiju biti oduzeti. Nadalje, oduzimanje predmeta predviđeno je u članku 197. st. 2. (upoznavanje djece s pornografijom čime se ostvaruje primjena članka 80.st.1.KZ koji govori: 'Sigurnosna mjera oduzimanja predmeta može se primijeniti glede predmeta koji je bio namijenjen ili uporabljen za počinjenje kaznenog djela ili je nastao počinjenjem kaznenog djela, kad postoji opasnost da će se određeni predmet ponovno uporabiti za počinjenje kaznenog djela, ili kad se radi zaštite opće sigurnosti ili iz moralnih razloga oduzimanje predmeta čini prijekom potrebnim.'). Ova se sigurnosna mjera u slučajevima koji su ranije navedeni određuje zakonom pa ne ovisi o volji primjenjivača.

kategorija delikta	z a b i l j e ž e n i	proglašeni krivim	z a b i l j e ž e n i	proglašeni krivim
	1987.godine	1987. godine	1997.godine	1997. godine
silovanje ženske djece ispod 16g	2471	425	6281	576
n e p r i s t o j a n napad na žensku djecu	13340	2348	18674	2484
nezakonit seks ispod 13 godina	312	102	148	44
nezakonit seks ispod 16 godina	2699	349	1112	199
incest	511	194	183	42
nepristojnost sa djecom	831	248	1629	167

⁵⁹ Novo hrvatsko kazнено pravo, str. 416.

nepristojni napad na mušku djecu	2425	507	3503	479
m u š k a nepristojnost	1127	951	520	237
svi seksualni delikti	25154	6231	33165	4523
svi nasilni zločini	198829	—	347064	—

!!! Upravo taj trend zločina i osuda u Engleskoj i Walesu, a uspoređujući ga sa statističkim podacima iz tabele koja prikazuje trend prijave i osude u Republici Hrvatskoj (Općinski sud u Zagrebu) pokazuje da Hrvatska niti malo u svom pravosudnom sustavu ne zaostaje za svjetskim metodama suđenja seksualnih delikata. Dapače, gledajući ovu tabelu posebno bismo trebali bii kritični prema njihovom načinu rješavanja sudeći prema ogromnim brojkama prijavljenih delikata.

VIKTIMOLOGIJA

Opravdano je očekivati postojanje podjele žrtava, budući da postoji i podjela kaznenih djela protiv spolne slobode i ćudoređa. Bez obzira na objekt zaštite- slobodu odlučivanja o spolnom životu i zaštitu spolnog morala- žrtve se klasificiraju na: 'indiferentne žrtve (slučajne ili navedene), predestinirane (eksponirane ili one koje izlaze u susret) i pseudožrtve (imaginarne i fingirane).'⁶⁰

<p>☞ I anglosaksonsko pravo poznaje institucije koje pomažu žrtvama seksualnih delikata. U SAD od 26. srpnja 1994. godine otvorena je e- mail kontakt stranica. U prvih tridesetak dana 4000 žrtava se javilo. Na njoj se nalazi i veliki natpis: 'Prije no što dođete na kraj stranice, slijedeća žena će biti silovana.' Osim tog upozorenja stoji i : svake dvije minute je u SAD netko silovan, od čega su, sudeći prema statistikama 9 od 10 žrtava, žene jedno od 4 silovanja dogodilo se na javnom mjestu ili u garaži 29 % silovatelja je nepoznato žrtvama 68 % silovatelja napada između 18 sati navečer i 6 sati ujutro</p>
--

⁶⁰ Šeparović Z. (1987), Zaštita čovjeka (Krivično pravo-Posebni dio: Zaštita čovjeka I njegovih vrijednosti), Pravni fakultet u Zagrebu- Centar za stručno usavršavanje i suradnju i dr., str. 70.- dalje: Zaštita čovjeka

45 % silovatelja napalo je žrtvu pod utjecajem alkohola ili droge
29 % silovatelja pri napadu koristilo je oružje
47 % silovatelja nanijelo je žrtvi i druge ozljede uz one koje se smatraju ozljedama od silovanja
trećina silovane djece je mlađe od 6 godina
21% žrtava je bijele, 18% crne rase, a 1% čine žrtve ostalih rasa

Sila ili prijetnja važna su obilježja većine kaznenih djela ove Glave Kaznenog zakona. Stoga, pristanak žrtve je i razlog isključenja protupravnosti. Taj pristanak mora postojati tempore criminis ili može biti dan naknadno. Otpor žrtve silovanju u zakonskom opisu djela nigdje ne postoji, no, njime se bavio Vrhovni sud:

IZ SUDSKE PRAKSE:

'ne radi se o dragovoljnom odustanku kod kaznenog djela silovanja kada je oštećenica pružala optuženiku snažan otpor tako što se otimala, odguravala ga rukama i nogama, glasno vrištala pozivajući upomoć, a to je po ocjeni suda bio glavni razlog, odnosno prevladavajući razlog optuženikova odustanka od dovršenja djela. Zbog toga odluka optuženika da ne dovrši započetu radnju silovanja, nije bila rezultat njegova slobodnog opredjeljenja kao odraza subjektivne volje, nego su na tu odluku utjecali vanjski čimbenici. To je ovdje prvenstveno snažan i nedvosmislen otpor oštećenice, koji je za optuženika u toj mjeri predstavljao iznenađenje i neočekivanu smetnju da je zaključio da djelo ne može dovršiti. Slijedom toga, karakter odustanka optuženika od dovršenja djela očito nije u njegovoj dragovoljnosti, nego je posljedica vanjskih čimbenika, otpora žrtve.'

'Svi silovatelji i počinitelji seksualnih delikata pokušavaju socijalno, psihološki, mentalno i seksualno poraziti svoje žrtve. Upravo to čine slamanjem otpora svojih žrtava.'⁶¹ Kad se utvrđivalo postojanje otpora žrtve nekad su sudovi priznali da zbog velikog straha žrtve izostane i svaki otpor kod žrtve. Naravno, radilo se o posebnim slučajevima, a takvo je stajalište sud zauzimao ovisno o slučaju koji je rješavao.

IZ SUDSKE PRAKSE:

'sud priznaje postojanje velikoga straha kada proizlazi da su oštećenice bile uvjerene da imaju pred sobom »Pintarića« i ta okolnost izazvala je kod obje oštećenice takav

⁶¹ Cathy Winkler: Rape as Social Murder, Anth. Today, Vol 7. 1991.- dalje: Rape as Social Murder

strah koji je »zakočio« njihov otpor, pa i otpor koji su pružale (verbalno protivljenje, deranje i otimanje od optuženika) u konkretnoj situaciji predstavlja evidentan otpor, tj. obranu od prisile koju je optuženik počinio nad njima.⁶² No, u ovom slučaju sud se i nije trebao posebno pozivati na strah jer ne samo da je postojalo nedvosmisleno verbalno protivljenje, nego i fizičko otimanje i deranje radi eventualne pomoći onih koji bi ih čuli.'

Kod svih kaznenih djela iz ove Glave Zakona javljaju se problemi sa psihološkim zdravljem. U prvom redu to su psihoze, izostanak apetita, pojava mnogostruke ličnosti, depresija, pojava delinkvencije, a posebice seksualne delinkvencije.

'Sve žrtve, prema istraživanju, pamte pet osnovnih situacija vezanih uz samo silovanje te kasnije progon počinitelja. To su : lice silovatelja, lice sa policijskih dosjea, lice s foto-robotu, izgled lica mjesta i izgled sudnice u kojoj se odvija glavna rasprava.'⁶³

Kad je riječ o svjetskim podacima o žrtvama seksualnih delikata, oni govore⁶⁴ da je čak pedesetoro djece u dobi od jedne od 15 godina ubijeno u Engleskoj i Walesu 1997. godine (prema podacima koje je iznio Home Office). Počinitelji ovih ubojstava koja su povezana sa seksualnim deliktima bili su uglavnom roditelji. Nepoznati ljudi koji su djecu napadali u tim zemljama kao i u SAD tek su rijetki. Većina ženske populacije pretrpila je seksualno nasilje u koje je uključeno izlaganje pornografiji. Prema studiji (koju su proveli znanstvenici Baker i Duncan⁶⁵ otkriveno je da je 12 % ženske djece u Velikoj Britaniji i 8 % muške djece bilo izloženo neželjenim seksualnim incidentima sa odraslima.

Žrtve seksualnih delikata, posebice žrtve silovanja, suočavaju se same sa pravnim sustavom. Fokusiraju svoju pažnju na to kako ih se gleda u tim sudskim postupcima. Često se susreću sa dobrim i zlim stereotipima. Riječima tih žrtava vjeruje se ovisno o tome tko im sudi, tko ih u istražnom postupku saslušava ali i o tome tko je optužen za silovanje. Često njihovi verbalni protesti ostaju nenaslušani, ne ulaze u sudske

⁶² Iz odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

⁶³ Cathy Winkler: I Penelope J. Hanke, *Ethnography of the Ethnographer – Rape Attack* (tekst nađen bez drugih referenci)- dalje: Rape attack

⁶⁴ THE JOURNAL OF FORENSIC PSYCHIATRY, VOLUME 11, NUMBER 3, december 2000. Donald West: 'Paedophilia'- dalje: West-Paedophilia

⁶⁵ Ibid.

zapisnike... Upravo se zato kaže da jedino žrtve seksualnih delikata jesu dvostruke žrtve. One kaznena djela koja su počinjena na njihovu štetu prolaze najmanje dva puta kad se nad njima počini delikt i drugi puta kada se delikt procesuiraju. To je i razlog velikog broja neprijavljenih kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa. Niti jedan od ta (minimalno) dva puta nije blaži.

RECIDIVIZAM

U seksualnim deliktima 12 je do 17 % recidivista⁶⁶. Uzme li se u obzir statističke podatke koje je u vezi sa recidivizmom iznio Bureau of Justice Statistics, US Department of Justice, od svih silovatelja u tri godine od puštanja 2.5 % njih je počinilo novi seksualni delikt i ponovo uhićeno. Usporedno s tim u istom je vremenskom intervalu 1,2 % ubojica počinilo novo ubojstvo. Kako bi se statistički podaci o seksualnoj delinkvenciji mogli puno bolje pratiti valja pogledati i iduću tablicu.

ponovno uhićeni za	seksualni delinkventi	ostali delinkventi
neko drugo djelo	43%	68%
isto djelo kao i prvo	5,3%	1,%

Od 9 691 muškog seksualnog delinkventa, kako navodi isti izvor, puštenog iz zatvora u SAD-u 1994. godine njih 5,3 posto bilo je ponovno zatvoreno unutar tri godine otpuštanja. Ćak 40% seksualnih delinkvenata koji su već poćinili seksualni delikt novi delikt poćinili za mnje od jedn u godinu.

Najćešći su recidivi u muškaraca koji su poćinili veliki broj i razlićitost seksualnih delikata. Oni su poćeli u ranoj dobi života. Tu su i muškarci sa seksualnim interesom za djecu. Najćešće bivaju otkriveni, te se najlakše i najbrže procesuiraju, oni pedofili koji pripadaju krugu antisocijalnih delinkvenata. Oni se priblićavaju zoni kaćnjivosti vrlo ćesto.

Za razliku od njih druga skupina je puno diskretnija. Oni se ne priblićavaju zoni kaćnjivosti, napadaju unutar vlastita doma i najćešće imaju kontakt samo sa jednom do

⁶⁶ Harvard mental...

dvije žrtve. Recidivizam među zlostavljačima djece veći je no što ga ijedna statistika može prikazati. Tek kad jednom prijestupnici budu uhvaćeni često priznaju i nezabilježene delikte sa velikim brojem žrtava.

Što se recidivista- pedofila tiče smatra se da stupanj psihopatije zlostavljača, neprimjeren izbor dobi žrtve te preferiranje nasilja ili sadizma tijekom silovanja upućuju na to da seksualni zlostavljači imaju velike predispozicije da postanu recidivisti. Postoji tzv. model ponašanja osoba koje se nasilno seksualno ponašaju i prvi dio tog modela čini fantazija (razvija se i raste od djetinjstva), dok drugi dio čini porast nasilja i sadizma (koji se razvijaju tijekom vremena).

Kako se to ne bi dogodilo, a u korist osobe koja je i sama seksualno zlostavljana nastoji se promovirati pozitivne stavove i vjerovanja. Osim toga se nastoji postići u društvu da se problemi i odgoj djece ne rješavaju nasilnim putem. Što se kod osobe nasilje ranije uoči (bez obzira na to da li se radi o počinitelju ili žrtvi) veća je mogućnost prevencije i smanjenja ali i potpunog dokidanja kriminalnog ponašanja u odrasloj dobi.

↵ KRUG ZLOSTAVLJANJA

seksualno zlostavljana djeca	6.5 % postaju zlostavljači
fizički zlostavljana djeca	11 % postaju zlostavljači
zanemarena djeca	12 % postaju zlostavljači
kontrolna skupina	6 % postaju zlostavljači

PRIKAZ SLUČAJEVA IZ SUDSKE PRAKSE

Prvi slučaj

Muškarac srednjih godina živio je na petom katu, a nekoliko katova iznad njega živjela je djevojčica koja je još pohađala osnovnu školu. U nekoliko navrata taj se muškarac vozio s djevojčicom u liftu i nije izlazio na svom katu već je put produživao tih nekoliko katova. Prilikom vožnje podvlačio bi joj ruku pod majicu i dodirivao je te pritom ispuštao neartikulirane glasove. Svaki bi joj puta postavljao lascivna pitanja. Dijete je sve

ispričalo roditeljima koji isprva nisu mogli vjerovati da se to događa ali kad su njezine prijateljice potvrdile njezino kazivanje tada su reagirali.

Općinsko državno odvjetništvo podiglo je optužni akt protiv tog muškarca za kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog čudoređa – bludnom radnjom – opisano i kažnjivo u čl. 193. KZ . Nakon provedene glavne rasprave u kojoj je provedeno i psihijatrijsko vještačenje okrivljenika (na okolnost postojanja sklonosti ka pedofiliji) općinski je sud osudio okrivljenika na kaznu zatvora od jedne godine. Temeljem čl. 67. KZ. okrivljeniku je izrečena i uvjetna osuda te izrečena kazna neće biti izvršena ukoliko on u roku od četiri godine ne počini novo kazneno djelo. Osim toga, okrivljeniku je izrečena sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja (prema čl. 75. KZ)

Drugi slučaj

Oštećena N.N. na sudu je iznijela svoju priču o tome kako ju je iznevjerio liječnik kojem se obratila za pomoć. Nakon što ju je poslao na dodatne pretrage tražio je od nje da se javi nakon određenog vremena i tada počinju njezine muke. Iako su sve pretrage bile obavljene liječnik je zatražio od nje da se skine. Nije joj bilo jasno zbog čega, no, on ju je pokušao poljubiti. Uspjela se othrvati i pobjeći. Kod kuće je mužu i prijateljici ispričala što se dogodilo, a slučaja je prijavila kad je u novinama vidjela da nije prva kojoj se to dogodilo.

Općinsko državno odvjetništvo je optužnim prijedlogom optužilo okrivljenika da je počinio kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog čudoređa - bludnom radnjom – opisano po čl. 193. KZ, a u vezi sa čl. 191. KZ. Time je zlouporabom svog položaja počinio bludnu radnju prema drugoj osobi koja se zbog teškog zdravstvenog stanja nalazila prema njemu u odnosu ovisnosti.

Nakon provedene glavne rasprave sud je okrivljenika osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, a temeljem čl. 67. KZ okrivljeniku je izrekao uvjetnu osudu pri čemu se izrečena kazna zatvora neće izvršiti ukoliko okrivljenik ne počini novo kazneno djelo u roku od tri godine.

Rješavajući po žalbi okrivljenika koji je izjavio protiv presude Općinskog suda Županijski sud je presudio da se žalba okrivljenika odbija kao neosnovana i potvrdio je presudu prvoga stupnja.

*Protiv istog okrivljenika Općinsko državno odvjetništvo podiglo je drugi optužni prijedlog zbog istog kaznenog djela ali protiv duge oštećenice koju je nakon izvršenog pregleda zadržao kako bi zadovoljio svoj spolni nagon dirajući je.

Nakon provedenog dokaznog postupka sud je oslobodio optužbe okrivljenika jer:

"Na temelju tako provedenog dokaznog postupka i obrane optuženog i analize svih odlučnih činjenica sud je našao nedvojbeno utvrđenim da djelo za koje se optuženi optužuje nije kazneno djelo. Iz provedenih dokaza sud je nedvojbeno utvrdio da je optuženi nakon pregleda uhvatio oštećenu...za lijevu ruku te je pokušao uhvatiti za lijevu dojku no s obzirom da je ista izmaknula u tome nije uspio. Za predmetno kazneno djelo – bludne radnje iz čl. 193. u svezi čl. 191. st.1. KZ-a zapriječena je kazna zatvora do tri godine te za isto djelo nije predviđeno kažnjavanje za pokušaj dok čl. 33. st.1. KZ propisuje da će se počinitelj kazniti za pokušaj ukoliko se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža a za pokušaj drugog kaznenog djela samo kada zakon izričito propisuje kažnjavanje za pokušaj. Slijedom iznijetog sud je nedvojbeno utvrdio da se u radnjama optuženog nisu stekla bitna obilježja kaznenog djela bludne radnje iz čl. 193. u svezi čl. 191. st. 1. KZ s obzirom da kazneni zakon ne predviđa kažnjavanje za pokušaj predmetnog djela te je stoga sud odlučio kao u izreci ove presude..."⁶⁷

Rješavajući povodom žalbe Općinskog državnog odvjetništva izjavljene protiv presude Općinskog suda, Županijski je sud presudio tako što je odbio žalbu kao neosnovanu i potvrdio presudu prvostupanjskog suda.

Treći slučaj

⁶⁷ Iz presude Općinskog suda u Zagrebu

' Županijski sud⁶⁸ je utvrdio da je optuženik pristupio društvu mlađih osoba, među kojima se nalazila i oštećenica, koju je u jednom trenutku udario dlanom u stražnji dio glave i pri tome vikao, izazvavši kod nje strah, pa nakon što je jedno vrijeme bio odsutan i za te odsutnosti počinio kazneno djelo pod toč.1. (također kazneno djelo silovanja- prisila na spolnu radnju izjednačenu sa spolnim odnošajem), došao na mjesto gdje se u društvu nalazila oštećena, rekao da pođe s njim što je ona u strahu poslušala, pa su zajedno otišli na zadnji kat poslovno-stambenog objekta gdje je naredio oštećenici da sa sebe skine svu odjeću, što je ona u strahu i učinila i skinula hlače i gaćice, na što se on skinuo potpuno gol, naredio oštećenici da legne na svoju jaknu, legao na nju, ljubio je i pokušao staviti svoj spolni organ u njezinu vaginu, u čemu nije uspio, a zatim joj naredio da se okrene na leđa, što je ona u strahu poslušala i tada s malodobnom oštećenicom obavio analni odnos, a zatim zatražio da mu penis stavi u usta, pa joj u ustima ejakulirao, pri čemu je oštećenica zadobila modrice na oba koljena u širini 4-5 centimetara.

Ovakvo ponašanje optuženika, kako je naprijed opisano, prvostupanjski sud je pravno kvalificirano pod obje točke kao kazneno djelo silovanja iz čl. 188. st. 1. KZ. Županijsko državno odvjetništvo podnijelo je optužnicu radi počinjenja kvalificiranog oblika silovanja iz čl. 188. st. 2. KZ, također pod obje točke optužnice, modus operandi je isti, a djela su ostvarena istoga dana prema dvije maloljetne oštećenice. Međutim, na prvostupanjsku presudu, u kojoj sud nije prihvati pravnu oznaku djela, državno odvjetništvo se nije žalilo, žalba je uložena jedino zbog odluke o kazni. Da je državni odvjetnik ustrajalo u pravnoj kvalifikaciji, ostvarenju djela na osobito ponižavajući način, a čini nam se da je za to bilo elemenata (uzimajući u obzir agresivnost počinitelja, jačinu napada na spolne slobode žrtve, brojnost i redosljed radnji izjednačenih sa spolnim odnošajem, te ejakulaciju u usta), teško je reći kakvu bi odluku donio Vrhovni sud.'

Četvrti slučaj

⁶⁸ Iz odluke Županijskog suda u Zagrebu.

'U odluci Vrhovni sud Republike Hrvatske,⁶⁹ odbio je žalbu optuženika uloženu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnoga stanja i povrede zakona u kojoj žalitelj navodi da je ostvario kazneno djelo bludne radnje, a ne silovanja, jer je tijekom postupka utvrđeno da je optuženik kritične zgode, unatoč opiranja oštećenice, silom zavukao prst u njezinu vaginu i tamo ga kraće vrijeme zadržao. Kako takvo ponašanje optuženika sadrži penetraciju u cilju zadovoljavanja spolnoga nagona, koja ne mora biti ostvarena spolovило nego i drugim dijelovima tijela, u konkretnom slučaju prstom, ili podobnim predmetom, radnjama koje nadomještaju spolni odnošaj, a grubo zadiru u sferu seksualnosti druge osobe, optuženik je ostvario kazneno djelo silovanja, a ne samo bludnu radnju. U ovoj odluci, Vrhovni sud, doduše uzgred, izražava stajalište da se radnje izjednačene sa spolnim odnošajem imaju smatrati ne samo penetracije dijelovima tijela, nego i penetracije predmetima u spolne organe žrtve.'

Peti slučaj

'Županijski sud u Zagrebu je nakon provedenog postupka utvrdio da je optuženik u svoj stan doveo maloljetnu oštećenicu, prikazivao joj pornografske filmove, a u namjeri da zadovolji svoj spolni nagon gurao oštećenici prst u usta i govorio da ga jako uzbuđuje, na što je ona plakala, odguravala ga od sebe, tražila da ju ostavi na miru, zavukao joj ruku ispod majice, pritiskao svoje tijelo o njeno, kad je ona tražila da je vodi kući rekao da je prekasno i da ide leći u drugu sobu, a kad ga je ona poslušala legao kraj nje, stavio ruku u njezine gaćice, pokušao joj raširiti noge, pa kad u tome nije uspio ugurao svoj prst u spolovilo oštećenice, što je oštećenicu boljelo, micao prstom, a što je sve trajalo pet do deset minuta. Ovakve radnje optuženika Županijski sud je pravno kvalificirao kao bludnu radnju, a u obrazloženju svoje presude, isti sud, kratko navodi da smatra da se ne radi o radnjama koje se mogu izjednačiti sa spolnim odnošajem. Vrhovni sud je prihvatio žalbu državnoga odvjetnika, preinačio je pobijanu presudu u

⁶⁹ Iz odluke Vrhovnog suda RH.

pravnoj oznaci djela i okrivljenika oglasio krivim za kazneno djelo silovanja iz čl. 188. st. 1. KZ. U obrazloženju te presude se navodi da iz činjeničnoga opisa navedenog u izreci, koji je gotovo u cijelosti preuzet iz optužnice, kojom se optuženik tereti za kazneno djelo silovanja iz čl. 188. st. 1. KZ između ostalog proizlazi da je optuženik oštećenici silom ugurao prst u spolovilo i pri tome ga u spolovilu micao, što ju je boljelo, onda je u pravu državni odvjetnik da takve imisije u spolni organ, radi zadovoljenja spolne pohote, treba pravno kvalificira kao silovanje, jer predstavljaju grubo zadiranje u sferu seksualnosti, takvim radnjama ustvari se nadomješta spolni odnošaj, pa one predstavljaju spolnu radnju izjednačenu sa spolnim odnošajem, kao što je to sadržano u čl. 188. st. 1. KZ, a ne samo bludnu radnju, kao što je to uzeo sud prvoga stupnja.'

Šesti slučaj

Obiteljska situacija maloljetne oštećenice nikad nije bila posebno dobra. Otac i majka razveli su se dok je ona još bila dijete. Sve je teklo kao i kod druge djece koja razvodom bivaju povjerena jednom od roditelja. Ova je oštećenica bila povjerena majci. Sa ocem se susretala. Njemu je rado išla. Posjećivala ga je kod njegovih roditelja sa kojima je on od razvoda živio. Sve je bilo dobro do smrti njegovih roditelja. Osim toga ta je djevojčica i financijski ovisila o ocu.

Tijekom prvog oštećenicinog posjeta ocu nakon smrti njezine bake ostala je preko noći tamo i spavati. Nakon što se istuširala, odjenula je spavačicu, ali bez donjeg rublja jer ju je majka učila da će joj tako biti ugodnije, i legla. Otac je legao kraj nje. Tada je imala 13 godina. Najprije joj je govorio da će je naučiti sve o seksualnosti što je zanima da bi je kasnije dirao po cijelome tijelu. Nakon toga je tražio da ga dodiruje po spolovilu a kasnije pokušao je s njom stupiti u spolni odnos. Zamolila ga je to ne čini, na što joj je on rekao da ako joj se spava da će učiniti to neki drugi puta.

Sud je počinitelja nakon provedenog vještačenja osudio na tri godine bezuvjetnog zatvora, no, u žalbenom postupku pojavljuje se pismo oštećenice u kojem ona, pišući svome momku, među ostalim poriče dio onoga što je u postupku pred sudom izjavila i Županijski sud vraća predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.

** Ovo je pismo iz mnogo razloga dvojbeno. U prvom redu stoga, što je pisano momku koji ga je 'predao' ocu, a otac dao odvjetniku. Original do zakazivanja ponovne glavne rasprave pred Općinskim sudom nije nađen. Postoji samo kopija pisma. Nadalje, oni sadržaji koji sudu nisu važni pisani su na papiru sa kockicama u svakome redu, a sadržaji koji oslobađaju oca pisani su sa proredom. Osim toga, djevojčica koja je seksualno zlostavljana sa 13 godina nikako ne bi mogla koristiti formulaciju riječi (... ono što sam rekla na sudu ne odgovara u potpunosti istini...) koje je ta oštećenica koristila u svom 'priznanju davanja lažnog iskaza'. Takva formulacija srodnija je odraslim osobama, a posebno bi je lako bilo povezati sa pravničkom strukom. Upravo i to je sudu dalo sumnjati u autentičnost istinitosti onoga što piše u pismu te je u spomenutom postupku određeno vještačenje po vještaku psihijatru.

Imajući na umu i financijsku ovisnost djevojčice o ocu, teško se može povjerovati u to da je pismo autentičan doživljaj iskaza (tada djevojčice) pred sudom, posebice zato jer se zna da djeca u malo slučajeva govore neistinu.

Sedmi slučaj

Dva su dječaka u dobi od 4 i 5 godina nakon razvoda roditelja, povjerena majci. Sa ocem su se družili onako kako je predložio Centar za socijalnu skrb, a odlučio sud. Nakon nekog vremena majka je vidjela kako dječaci u igri imitiraju seksualni odnos, kako jedan drugoga dodiraju po spolnom organu, kako govore o tome da se s tatom igraju 'dinosaurusa koji jedan drugom ližu pišu'. Nakon što je majka uočila takove 'simptome' obratila se Centru za socijalnu skrb koji je odmah pokrenuo daljnje radnje. Otac se, budući da je kazneni postupak u tijeku, susreće sa dječacima samo pod nadzorom stručnog osoblja Centra.

☛ BROJ PRIMLJENIH PREDMETA OD LIPNJA 2002. DO LIPNJA 2004. NA
OPĆINSKOM SUDU U ZAGREBU

ČL.	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198
06/02	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0
07/02	0	0	0	0	4	1	1	1	0	0
09/02	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
10/02	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
11/02	0	0	0	0	4	0	1	1	0	0
12/02	0	0	0	0	3	0	4	0	0	0
01/03	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0
02/03	0	0	0	0	1	0	4	0	0	0
03/03	0	0	0	0	4	0	1	1	0	0
04/03	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0
05/03	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
06/03	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0
07/03	0	0	0	1	4	2	0	3	0	0
09/03	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
10/03	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
11/03	0	0	0	0	1	0	7	1	0	0
12/03	0	0	0	0	1	1	4	0	0	0
01/04	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0
02/04	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
03/04	0	1	0	0	0	1	5	0	0	0
04/04	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0
05/04	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0
06/04	1	0	0	0	1	0	0	2	0	0
UKUPNO	1	1	1	1	34	9	44	9	1	0

☛ BROJ RIJEŠENIH I NERIJEŠENIH PREDMETA KOJI SU PROCESUIRANI NA
OPĆINSKOM SUDU U ZAGREBU (OD LIPNJA 2002. DO LIPNJA 2004. GODINE)

ČL.	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198
06/02	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

07/02	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0
09/02	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0
10/02	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
11/02	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0
12/02	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
01/03	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
02/03	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
03/03	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
04/03	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0
05/03	0	0	0	0	3	0	0	1	0	0
06/03	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0
07/03	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0
09/03	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0
10/03	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
11/03	0	0	0	0	2	1	2	0	0	0
12/03	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0
01/04	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
02/04	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0
03/04	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
04/04	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0
05/04	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
06/04	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0
ukupno	0	0	0	0	34	9	14	5	1	0
u postupku	1	1	2	1	24	6	41	7	2	0

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Kao što je to već nakon uvoda u ovaj rad i najavljeno, na ovom mjestu iznosim rezultate malog istraživanja koje sam provela. Radi se, naime, o istraživanju zastupljenosti seksualnih delikata u tisku. Kao uzorak sam koristila napise iz rubrike Crna kronika Jutarnjeg (pratila sam sva tjedna izdanja) i Večernjeg lista (pratila sam samo subotnje i nedjeljno izdanje).

Ovo sam malo istraživanje provodila tijekom vremenskog intervala od 1. do 30. studenog 2003. godine, kako bih dobila rezultate pojavljivanja takvih napisa u zimskom

periodu, i od 1. travnja do 26. kolovoza 2004. godine, kako bih dobila rezultate za ljetni period.

Svi dobiveni rezultati ukazuju na veliku zastupljenost silovanja i pedofilije (u prosjeku sa po tri teksta mjesečno). Ostali delikti zastupljeni su u znatno manjoj mjeri, pa se tako, primjera radi, spolni odnošaj zloupotrebom položaja pojavljuje samo jednom u cijelom ljetnom intervalu, dok u zimskom nije niti bilo spominjanja bilo kakvih drugih djela osim silovanja i pedofilije.

Upravo je najveća zastupljenost silovanja i pedofilije odredila i profil ovog seminarskog rada. Zato su ta djela u većoj mjeri tekstualno i zastupljena.

KORIŠTENNA I CITIRANA LITERATURA

- -, PAEDOPHILIA, HARVARD MENTAL HEALTH LETTER, VOLUME 20, NUMBER 7, JANUARY 2004.
- 129 /00, 51/01
- ARHIVA ŽUPANIJSKOG SUDA U ZAGREBU
- BAČIĆ F., ŠEPAROVIĆ Z. (1997), KRIVIČNO PRAVO- POSEBNI DIO, INFORMATOR, ZAGREB
- BLUME E. S.: POST- INCEST SYNDROME IN WOMEN, THE INCEST SURVIVORS' AFTEREFFECTS CHECKLIST, [HTTP://WWW.VINLAND.ORG/SCAMP/INSTITUTE/ CHILDABUSE.HTML](http://www.vinland.org/scamp/institute/childabuse.html)
- BULJAN-FLANDER G., PRVIĆ I.(2000), BROŠURA ZLOSTAVLJANJE DJECE, ZAGREB
- BUSS D., MALAMUTH N. (UREDNICI) (1996), SEX, POWER; CONFLICT: EVOLUTIONARY AND FEMINIST PERSPECTIVES –IS RAPE SEX OR VIOLENCE? CONCEPTUAL ISSUES AND IMPLICATIONS, NEW YORK: OXFORD UNIVERSITY PRESS
- CRIMINAL OFFENDERS STATISTICS, BUREAU OF JUSTICE STATISTICS, US DEPARTMENT OF JUSTICE, OFFICE OF JUSTICE PROGRAMS, [HTTP://WWW.OJP.USDOJ.GOV/BJ](http://www.ojp.usdoj.gov/bjs)S

- ČASOPIS DRVO ZNANJA, BR.64, ZAGREB, 2003.
- ČASOPIS DRVO ZNANJA, BR.68, ZAGREB, 2003.
- D. PRIMORAC I SURADNICI: PRIMJENA ANALIZE DNA U SUDSKOJ MEDICINI I PRAVOSUĐU, NAKLADNI ZAVOD MATICE HRVATSKE, ZAGREB, 2001.
- DI PIETRO M. I PARSON W. (1968), SEKSUALNE ANOMALIJE I PERVERZIJE, IMPOTENCIJA, EPOHA- PROSVJETA, ZAGREB
- GARAČIĆ A.: KAZNENO DJELO SILOVANJA- KVALIFICIRANI OBLICI I ODGOVORNOST ZA TEŽU POSLJEDICU, INTERNET STRANICA VRHOVNOG SUDA RH
- GARAČIĆ A.: SPOLNA RADNJA IZJEDNAČENA SA SPOLNIM ODNOŠAJEM KOD KAZNENIH DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ĆUDOREĐA, INTERNET STRANICA VRHOVNOG SUDA RH
- H.C. LEE: MATERIJALNI TRAGOVI, MUP, ZAGREB, 1998.
- HORVATIĆ Ž. (1997), NOVO HRVATSKO KAZNENO PRAVO, ORGANIZATOR, ZAGREB
- HORVATIĆ Ž. (GLAVNI UREDNIK) (2002), RJEČNIK KAZNENOG PRAVA, MASMEDIA, ZAGREB
- IZBOR ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, ZAGREB, 2002. VOLUME 2
- JEVTIĆ M. DUŠAN (1960), SUDSKA PSIHOLOGIJA, MEDICINSKA KNJIGA, ZAGREB- BEOGRAD
- JUTARNJI LIST
- KAZNENI ZAKON REPUBLIKE HRVATSKE, NARODNE NOVINE 110/97, 27/98, 50/00,
- KING B.M., CAMP C.J., DOWNEY A.M.(1991), HUMAN SEXUALITY TODAY, PRENTICE HALL, ENGLEWOOD CLIFFS, NEW JERSEY
- KOZARIĆ-KOVAČIĆ D. (UREDNIKA) (2001), MEDICINSKI I PRAVNI MEHANIZMI ZA ZAŠTITU DJECE OD ZLOUPORABE SREDSTAVA OVISNOSTI I ZLOSTAVLJANJA, ODJEL ZA PSIHIJATRIJU I NACIONALNI CENTAR ZA

PSIHOTRAUMU (KB DUBRAVA) U SURADNJI SA UNICEF- URED ZA HRVATSKU, ZAGREB

- KOZARIĆ-KOVAČIĆ D., GRUBIŠIĆ –ILIĆ M., GROZDANIĆ V.(1998), FORENZIČKA PSIHIJARIJA, MUP RH, POLICIJSKA AKADEMIJA, ZAGREB
- MC CLENDON P. D.: INCEST/ SEXUAL ABUSE OF CHILDREN, [HTTP://WWW.CLINICALSOCIALWORK.COM/INCEST.COM](http://WWW.CLINICALSOCIALWORK.COM/INCEST.COM)
- MEDICINSKA ENCIKLOPEDIJA, DOPUNSKI SVEZAK, ZAGREB, 1974.
- ONLINE VICTIMIZATION: A REPORT ON THE NATION'S YOUTH',U.S. NEWSWIRE, 8. LIPNJA 2000.
- SCHULHOFER S.J. (1998), UNWANTED SEX- THE CULTURE OF INTIMIDATION AND THE FAILURE OF LAW, HARVARD UNIVERSITY PRESS, CAMBRIDGE (MASSACHUSSETTS), LONDON (ENGLAND)
- STOPPARD M.(1990), SAVJETNIK ZA DJEVOJKE, MLADOST, ZAGREB
- ŠEPAROVIĆ Z. (1987), ZAŠTITA ČOVJEKA (KRIVIČNO PRAVO- POSEBNI DIO: ZAŠTITA ČOVJEKA I NJегоVIH VRIJEDNOSTI, PRAVNI FAKULTET U ZAGREBU- CENTAR ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE I SURADNJU I DR., ZAGREB
- THORNHILL R. I PALMER T. C.: WHY MEN RAPE, THE SCIENCES, JANUARY/ FEBRUARY 2001.
- VEČERNJI LIST
- WEST D., PAEDOPHILIA, THE JOURNAL OF FORENSIC PSYCHIATRY, VOLUME 11, NUMBER 3, DECEMBER 2000.
- WINKLER C., HANKE P.J., ETNOGRAPHY OF THE ETNOGRAPHER-RAPE ATTACK, OSTALE REFERENCE NEPOZNATE
- WINKLER C., RAPE AS SOCIAL MURDER, ANTH. TODAY, VOL 7, 1991.